

Caligrafii pe o lacrimă

Florea Burtan

Chipuri din amintire

Ninge dinspre odinioară, blajin și vindecător. Dalb alint, umplând văzduhul cu petale de crin, cu cete de îngeri. E vreme de gând mirat, de colind și poveste. De viață lină și frumoasă, trăită în lumină ocrotitoare și în sfințenie.

Amintirile se petrec, proaspete și candid, chiar azi. Iată, pe drumul dinspre Dealul Lacrimilor, mărginit de iarbă și de tătăioară albastră, ca cerul, vine, grăbit, chipul de rouă al mamei. E îmbujorată la față, mama. Și în plină tinerețe!

Poarta e deschisă. Casa - luminată. Miroase a pâine caldă, a bolindeți așezați pe ștergare albe ca zăpada, pline de frunze și păsări zburând, țesute la războiul străvechi. Din fântâna din grădiniță, sora mea scoate găleata plină de stele. O varsă pe bățură, pe prag, peste flori inchiuite.

Mama se oprește la doi pași de noi, învăluindu-ne cu ochii ei de cicoare. Își desfăce larg, brațele, și brațele ei seamănă cu două aripi fierbinți întocmite din toate miresmele cerului și ale pământului.

De ce ai întârziat, mamă, atâta, o întreb? Nu vezi, vremea secerii a trecut, acu, e iarnă, omul, se mai odihnește și el!... Tata, unde-a rămas?...

Vine, și el, mai încolo, zice, surâzând. S-a oprit, nițel, la cărciumă, să-și cumpere țigări, să bea și el un pahar, îi era tare sete...

Și tata vine, dar nu de unde spune mama. Vine din amintire, de la bălciul al mare din Turnu. Vine pe jos, pe poteca de pe marginea șoselei. E însoțit de o codană cu ochi albaștri și plete de culoarea grăului copt. Fata poartă la gât măgele, primele ei măgele. În picioare - sândăluțe noi, cu bretea. Primenită în rochie nouă, albă și subțire, ca respirația fluturilor. Toate, târguite chiar de el. Au petrecut tare frumos! S-au rotit în lanțuri, ademeniți de fanfara de-alături. Au mâncat vată de zahăr. Și-au cumpărat salbă din turtă dulce. S-au pozat, la minut, având în spatele lor un lac, pe care pluteau lebede îndrăgostite.

În acea zi de sărbătoare, explică mama, taică-tu m-a cerut de nevastă. Și i-am răspuns cu tot sufletul meu tânăr-tânăr, abia împlinim nouăsprezece ani! Și ne-am lăsat duși, împreună, prin zodie și anotimpuri... Ne-am rupt de ai bătrâni, și ne-am zidit casa noastră, casa asta. Apoi, ați apărut voi, să ne bucurați și împodobiți viața...

În sfârșit, vine și tata. Ține în mână două scândurele. Am să-ți fac și ție o pereche de patine, zice, surâzând. E din lemn de carpen, lucios, luncă ușor pe gheață.

Întră în atelierul de tâmplărie, începe să meșterească. Mamă, ce tot sporovăim noi, acilea, pe bățură? Hai în casă!

Am aprins demult focul. Soba duduie. Miroase ademenitor a colăcei unși cu ou, alinați cu pudră de zahăr. Am umplut și cana cu vin, masa e pregătită!

Hai, mamă, strigă-ți pe tata, nu-mi mai trebuie patine, sunt ditamai flăcăindrul! Uite, nici blânda și subțirica mea surioară nu se mai îndeamnă să se joace cu păpușile!

S-a făcut târziu. Prin bezna albă de-afară răsună glasuri de copii, rostind argintile colinde.

Chipul mamei și al tatălui nu e niciăieri. A dispărut, ca un fum. S-a prelus în patul lor de țărăniță tăcută din Dealul Lacrimilor. Stau împreună. Ne visează de noi.

Giotto, Adorarea magilor (1303-1306), fresca, 200 x 185 cm, Cappella degli Scrovegni, Padova, Italia

Premiile revistei Caligraf pe anul 2021

Ne-am obișnuit ca, la fiecare sfârșit de an, revista Caligraf să acorde tradiționalele sale premii literare.

Juriul format din scriitorii Ștefan Mitroi (președintele juriului), Stan V. Cristea și Florea Burtan, a decis acordarea distincțiilor (susținute financiar de Consiliul Județean Teleorman, prin Centrul Cultural Teleorman) următorilor colaboratori de prestigiu ai revistei noastre: Florin George Tănase - pentru poezie, Nicolae Iliescu - pentru proză, Marin Iancu - pentru critică literară, Nicolae Scurtu - pentru istorie literară.

Festivitatea de decernare a premiilor a avut loc, în condițiile impuse de pandemie, vineri, 26 noiembrie a.c., la sediul Centrului Cultural Teleorman (director, Ileana Popa).

Florin George
Tănase

Nicolae
Iliescu

Marin
Iancu

Nicolae
Scurtu

Opinii

Cultura și optimismul sfidează pandemia

Cei care în chip structural mai avem ceva optimism în noi, pe care nu ni l-am pierdut în aceste vremuri deloc ușoare ale pandemiei, cei care încă vrem să mai vedem partea plină (cât de plină o mai fi ea!) a paharului căutam să aflăm în jur și oarecare motive de bucurie (totuși!), deși nenorocita de molimă și tot felul de alte necazuri și griji, de pe o zi pe alta, ni se împotrivesc.

Zic și seriu aci că suntem în căutarea unor motive de optimism, iar eu unul, chiar oricât ar părea de deplasat, ciudat și incredibil, chiar le-am găsit.

Le-am găsit observând că în condițiile mai sus amintite cultura n-a murit și nici nu s-a predat.

Cum altfel aș putea gândi când mi-au parvenit o serie de vesti care mi-au putut/imi pot da astfel de motive?

La nivel național (și în multe locuri din țară și la nivel regional, local) au avut loc importante evenimente culturale care au demonstrat și demonstrează în continuare că oamenii iubitori de frumos și entuziaștii organizatori de evenimente nu s-au dat bătuți. N-au dat, cum probabil ar fi vrut unii, bir cu fugiții și nici nu s-au prevalat de multele și durele interdicții impuse de pandemie.

Și ca să nu se creadă că rămân în simplu plan teoretic, voi da ceva mai jos și câteva exemple din mult mai multele de care n-am avut prilejul să aud (încă!). E vorba de evenimente și manifestări organizate on-line. Marelui și vechiului târg de carte „Gaudeamus” n-a fost suspendat. E pe on-line.

În sudul țării, la Alexandria tradiția organizării Festivalului și concursului literar „Marin Preda” n-a fost abandonată și prin umare ea, tradiția s-a continuat. La fel, la Bolintin Vale (jud. Giurgiu) „Toamna bolintineană” (cu o istorie de mai mulți ani) a avut și ea loc. În cadrul manifestării de acolo s-a sărbătorit un sfert de veac de la apariția în localitate a revistei „Sud”, o publicație devenită de multă vreme, brand național.

O altă toamnă, e cea „Bacoviană” a avut loc în târgul în care s-a născut autorul „Plumbului și al... Scânteilor galbene”.

E drept, atât la Bolintin cât și la Bacău a fost vorba și de o prezență fizică (redușă, fiindcă așa stipulau

interdicțiile) și pentru strădaniile, ambițiile și tenacitatea lor se cuvine să le aducem mulțumirile noastre domnilor Vasile Grigore, președintele Asociației pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineană și, respectiv, d-lui Dumitru Brăncănu, președintele Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor.

Nici în Vrancea împătimitii culturii n-au stat cu mâinile în sân, nu s-au resemnat și n-au dat înapoi așteptând să vină vremuri mai bune. Cunoscutul scriitor și publicist C.I. Ușurelu, președintele Fundației Social-Culturale „Miorița” și redactor-șef al revistei „Salonul literar”, un personaj foarte iubit în tagma scriitorilor, n-a tras cortina peste Festivalul Internațional de Creație „Vrancea Literară”, ci numai d-sa știe cum și ce a făcut și manifestarea cu pricina, tradițională și ea, a avut loc on-line. Și tot acolo, ca și cum am fi fost în normalitate, juriul Festivalului a citit, a selectat și a premiat lucrările care meritau să fie premiate. Sigur, fericții laureați au trăit un moment de mahnire că n-au fost prezenți și fizic la Focșani. Dar, oricum în biobibliografia lor momentul se va înscrie la loc de frunte și nu va fi uitat niciodată.

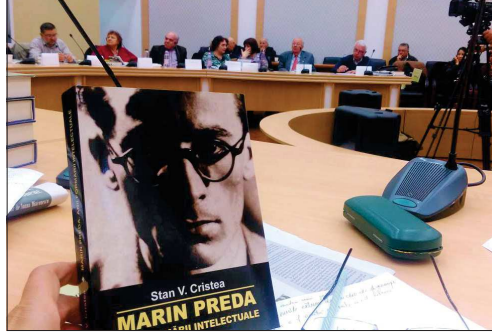
Toate aceste exemple (la care, iată, mă repet, se pot adăuga și altele, despre care nu mi-au parvenit până în prezent informații) nu fac altceva decât să demonstreze ceea ce afirmam la începutul acestor rânduri: Cultura n-a murit și nici nu s-a predat în fața virusului ucigaș!

E meritul celor care au întreținut vie flacăra iubirii pentru ea, pentru faptele spirituale în general.

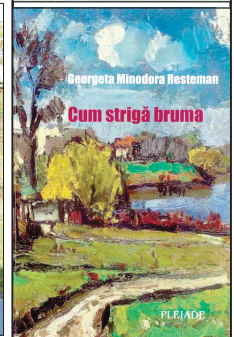
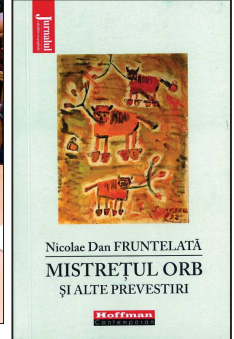
Nu cred că exagerez și nici că folosesc vorbe mari (întotdeauna am avut proprietatea cuvintelor și responsabilitatea propriilor idei) dacă voi încheia spunând că asemenea gesturi și activități sunt benefice pentru noi toți, pentru întreaga țară.

Mai ales acum, când privirile și urechile mai tuturor contemporanilor noștri sunt îndreptate către arena politică, iar acasă, în intimitate, către grijile și nevoile din ce în ce mai apăsătoare, din ce în ce mai greu de suportat.

Florentin Popescu

Cărți primite la redacție

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:

Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

Ana Dobre, Ștefan Mitroi, Nicoleta Milea
Tehnoredactare: Vladimir Mutu

Revista Caligraf este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisurile nepublicate nu se înapoiază.
Revista Caligraf este editată de Centrul Cultural Teleorman - director, **Ileana Popa**.

ISSN 2734 - 4215 / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman
În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarele adrese de e-mail:
floreaburtan@yahoo.com ; stan_v_cristea@yahoo.com

STAN V. CRISTEA
secretar general de redacție

Istorie literară

Stan V. Cristea

Constantin Noica.
Întruchipări ale gândirii

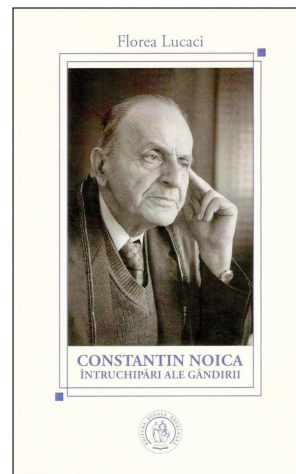
În preambulul la recentul său volum de eseuri, **Constantin Noica. Întruchipări ale gândirii** (Cluj-Napoca, Ed. Școala Ardeleană, 2020, 259 p.), Florea Lucaci îl numește pe filosof „un *semădău* al culturii române” (p. 7), cel care a impus în conștiința intelectualilor români „ideea de *semădău*” fiind chiar „filosoful de la Păltiniș”, cum a fost numit pentru faptul că și-a petrecut ultimii ani de viață în stațiunea montană de lângă Sibiu, sau „filosoful de la Vițeniș”, dacă avem în vedere localitatea din Teleorman unde s-a născut, spre a semnifica urmarea către înălțimile spiritului, de la câmpia insorită, la înălțimile ozonate. De altfel, în argumentarea sa privind „ideea de *semădău*”, Noica îl invocase pe Eminescu, întrucât „poetul cu un talent de geniu și cu virtuțile gândirii filosofice, dă seamă de cuvinte, de rostul și înțelesul lor pentru ființa istorică a poporului român” (p. 7). Însă Eminescu este doar o ipostază a „*semădăului*”, iar creșterea și petrecerea noastră ca ființe culturale, în și prin cuvintele limbii române, sunt marcate de acele opere în care se configurează identitatea noastră, începând cu anonimul care și-a cântat în doină și bucuria, și tristetea, care a gândit în basme și și-a prescrip înțelepciunea în proverbe, după care au venit cronicarii, urmații de Dimitrie Cantemir, apoi Lucian Blaga, filosoful care redescoperă spiritalitatea anonimă românească și susține că este matricea culturală ce dă identitatea noastră, în fine, Noica însuși este „un alt *semădău* preocupat de cuvintele și de sufletul limbii române, de gândul ce se infiripă în orizontul universalului”, care „dă seama de cultura română și, mai cu seamă, de posibilitatea rostirii filosofice” (p. 8). Însă, ne atrage atenția exegetul, „*avatul semădăului* este controlat de o logică stranie”: dacă în anii de dinainte de 1989 cărțile lui Noica „apăreau în tiraje de mii de exemplare”, după 1989 s-a întâmpnat ca opera lui Noica „să cadă sub conceptul de copyright, devenind un bun sau o mară aflată în proprietate individuală” (p. 8). Fără vreo altă explicare, înțelegem că dreptul de copyright îl deține Editura Humanitas, astfel că publicarea operii lui Noica în ediție critică de către Academia Română, la sărbătorirea centenarului, nu-a fost posibilă, nici atunci și nici astăzi. Totuși, Editura Humanitas a publicat, începând cu 1990, aproape toate cărțile filosofului, inclusiv unele texte inedite, și a început editarea publicisticii sale, îngrijită de Marin Diaconu, însă ea s-a oprit după apariția a patru volume: *Semnele. Unirvel. Publicistica I: 1927-1929* (1994), *Unirvel. Publicistica II: 1920 – în. 1934* (1996), *Moartea omului de mâine. Publicistica III: iul. 1934 – în. 1937* (2004) și *Echilibrul spiritual. Studii și eseuri: 1929-1947* (1998), fără să se poată întrevădea reluarea în viitorul apropiat. În această situație, Academia Română n-a rămas pasivă, iar la inițiativa academicianului Alexandru Surdu s-a organizat Simpozionul Național „Constantin Noica”, cu unsprezece ediții, într-o formulă inedită, respectiv itinerantă în sens cronologic (de la prima la ultima carte) și geografic (prin orașele și universitățile din țară). Participările lui Florea Lucaci la aceste simpozioane s-au concretizat în studiile ce constituie substanța volumului pe care îl comentăm în rândurile de față. În esență, volumul dă seama de „întruchipările gândirii” noiciene sub două perspective, subsecvente celor două secțiuni ale sale, respectiv „Bucuria de a gândi” (vizând preocupările filosofului de a-și găsi propriul drum, interesat deopotrivă să valorifice și afinitățile ideice cu Platon, Aristotel, Kant și Hegel, „cei patru mari”, cum îl numește el) și „Cuvinte, idei și întruchipări logice” (surprinzând modul în care filosoful a căutat temerile unei filosofii românești punând în valoare cuvintele marcate de tensiune filosofică și argumentând categoriile ontologice aferente devenirii într-o ființă, implicit operaționalizarea unei logici hermeneutice). Exegeții care în vedere doar unele dintre volumele publicate de Noica, și anume: *Mathesis sau bucuriile simple* (1934), *Concepte deschise în istoria filosofiei la Descartes, Leibniz și Kant* (1936), *Schiță pentru istoria lui Cum și cu puțină ceva nou* (1940), *Rostirea filosofică românească*

(1970), *Creație și frumos în rostirea românească* (1973), *Sentimentul românesc al ființei* (1978), *Spiritul românesc în cumpătul vremii. Șase maladii ale spiritului contemporan* (1978), *Devenirea într-o ființă* (1981) și *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986), care i-au prilejuit bucuria „de a regândi împreună cu Constantin Noica marile probleme ale filosofiei universale și românești”, aducându-i în atenție și constatarea că „și în cazul filosofului român este adevărat că opera sa sporește cu fiecare lectură și interpretare” (p. 10). Cartea lui Florea Lucaci, una incitantă, de altfel, și plină de subtilități interpretative, este o dovadă peremptorie în acest sens.

Prima parte a cărții, „Bucuria de a gândi”, se deschide cu studiul „*Mathesis universalis, ca proiect hermeneutic* și pleacă de la volumul de debut al lui Noica, *Mathesis sau bucuriile simple*” (1934), pe seama căruia exegetul întreprinde „O punere în temă”, argumentând că „filosoful adevărat devine Filosofia, iar Filosofia se exprimă în gândirea filosofului”, iar de aici apare aserțiunea potrivit căreia „Noica ne stimulează să-l identificăm la intersecția dintre culturile geometrică și istorică” (p. 14), urmată de o altă, și anume că „Filosoful Constantin Noica este originea unei opere concepută în consens cu ideea devenirii într-o ființă” (p. 18). Sunt însă relevante și alte aspecte privind portretul filosofului la tinerețe, cartea fiind „nu doar o întâlnire *mediată* a tânărului filosof cu sine, ci și cu marii gânditori ce au conferit istoriei structură și identitate” (p. 30), de unde și ideea că „Bucuria de a gândi a fost cu siguranță sensul fundamental al vieții lui Constantin Noica.” (p. 33). În continuare, studiul „*Scara lui Noica*”, o *modelare categorică a lumii* relevă problema categoriilor filosofice în gândirea noiciasiană, sub sintagma „Scara lui Noica”, ea fiind „o inedită unitate de măsură a capacității gândirii filosofice de a reconstrui cognitiv lumea” (p. 38). Noica pleacă de la categoriile lui Platon și ale lui Aristotel, ajunge la reinterpretarea categoriilor fundamentale în concepția lui Kant, pe care le completează cu unele nuante proprii, cum este cazul cu conceptul de „holomer”, în ceea ce privește omul ca ființă culturală. Concluzia este că „Scara lui Noica” este un instrument hermeneutic care permite măsurarea tensiunii pe fluxul istoriei culturii.” (p. 55), dar „și relevă și funcția de conștiință filosofică, o instanță ce veghează asupra modului în care omul își gestionează istoria și prefigurează viitorul” (p. 56). Următorul studiu, *Platon sau cum rezolvăm o problemă filosofică*, vizează volumul „Schiță pentru istoria lui Cum și cu puțină ceva nou” (1940), în discuție fiind pusă „problema noului”. Noica pleacă de la filosofii greci (Socrate, Platon, Aristotel), de la Platon mai ales, al cărui spirit se regăsește ipostaziat în conceptele sale, deosebi în concepția despre gândirea logică. În fine, studiul *Conceptele deschise și reintemeierea filosofiei* are în vedere un alt volum noiciasian, „Concepte deschise în istoria filosofiei la Descartes, Leibniz și Kant” (1936), relevând concepția tânărului filosof despre problematica studiilor de istorie a filosofiei, Noica asumându-și, până la un punct, viziunea hegeliană de istorie a filosofiei, fără însă a refuza să filosofeze în același timp în spirit kantian.

A doua parte a cărții, „Cuvinte, idei și întruchipări logice”, iese din terenul contribuțiilor lui Noica în ceea ce privește istoria filosofiei și trece în acela al propriei sale gândiri filosofice, relevând nu atât originalitatea unor întruchipări ale gândirii noiciene, cât mai ales adâncimea reflecției filosofice, asumată prin întemeieri logice surprinzător articulate. Primul studiu, *Cuvântul și întemeierea onto-logică*, pleacă de la volumul „Rostirea filosofică românească” (1970), de la ideea că „o carte în care notațiunea *cuvântul* este personalajul concept ce dă seamă de posibilitatea unei întemeieri de cultură filosofică, poate fi înțeleasă ca un proiect hermeneutic” (p. 115), ce va fi extins prin „Creație și frumos în rostirea românească” (1973) și „Sentimentul românesc al ființei” (1978). Astfel, Noica își propune „o întemeiere prin cuvânt” (p. 118), mizând pe posibilitatea unei filosofii românești în care operează prepoziția „întru”,

precum și perechile de cuvinte: „sinele” și „sinea”, „rost” și „rostit”, „fire” și „ființă” și altele (p. 118). Pledoaria exegetului este nu doar persuasivă, ci și categorică: „Cred că trebuie să admitem cu o convenită deferență inițiativa lui Noica – spune acesta – întrucât este o minunată încercare de definire a identității noastre, a potențialului spiritual din sinea limbii române. Totodată, ceea ce el concepe presupune o punere în paranteză a problematicii formale aferente comunicării și limbajului. În schimb, deschiderea sa este înspire *limbă și cuvânt*, cu potențialul lor de gândire și creativitate, de întemeiere a unui fel de a fi.” (p. 119). Pe de altă parte, exegetul relevă și preocuparea lui Noica, asemenea oricărui filosof autentic, pentru reconstruirea imaginii lumii gândite, pentru posibilitatea rostirii metafizice și pentru o anumită ontogeneză a spiritului filosofic. De unde și cele mai interesante și subtile aspecte abordate de filosof, precum acelea care privesc: ființa (în limbajul ontologiei, sensul termenului de *ființă* poate fi decodificat prin categoriile: individualul, determinațiile, generalul, *devenirea* presupunând un mecanism al închiderii ce se deschide), ciclurile existenței (limba română este angajată ontologic prin câteva cuvinte în care subzistă un sens filosofic, aceste cuvinte putându-se grupa în trei cicluri: ciclul ființei, ciclul devenirii, ciclul rânduieții, care formează un sistem coerent), funcția unor cuvinte cu destin filosofic („rost” și „rostit”, „întru” ca operator esențial), „firea” și „ființă”, semnele devenirii (cu insistență pe ce ne spune despre devenire limba română din scrierile vechi, cum e cazul cu cuvântul „petrecerea” sau cu expresia „vremea vremuiește”), conceptul de temei (maladiile spiritului sunt descriptibile conceptual și interpretabile, infrastructura lor logică având un temei în ceea ce filosoful numește *holomer*, adică unitatea individual-generală) și synalthismul limbii române (vocația de *holomer* a limbii române și posibilitatea de a da seamă de universalitatea gândirii filosofice). Cu studiul „*Cuvintele creației*” și *problema semnificațiilor uitate* se ajunge la legătura dintre gândire și limba română ca premisă în elaborarea unei autentice rostiri filosofice românești, care implică și referința la Eminescu și la evaluarea a ceea ce el numește „*comoara limbilor*”, precum și anticipări ale categoriei *creației* (implicit, al conceptul de *homo creator*). În ceea ce privește creația și referința limbii române, Noica este preocupat, cum va constata și Alexandru Surdu, „să scrie în adâncul cuvintelor și să gasească acolo nouitatea uitată”, mai precis, el caută „să pătrundă în abisurile metafizice ale câtorva cuvinte românești” (apud p. 157), scopul următor fiind acela de „a concepe o schiță a rostirii filosofice românești” (p. 157), avansând astfel și câteva reflecții despre icsurile ființei românești, într-un abil exercițiu hermeneutic. Plin de subtilități, în context cu gândirea noiciasiană, este și studiul despre *Firea gândurilor întruchipate în cuvinte*, care pleacă de la o ipoteză, și anume în ce măsură cuvintele *fire* și *întruchipare* pot avea semnificația unor concepte ontologice. Pentru Noica, cuvântul *fire*, înainte de a deveni concept, exprimă o situație în real, dar *firea* este și un operator ontologic (pentru convertirea sa într-un concept, filosoful analizează modul în care se constituie relațiile: fire-lume, fire-ființă, fire-firi, fire-natură), dar are și semnificația unui concept al ontologiei umanului. Din structura conceptualului de fire prezintă interes: *firea lumii* (omul nu *trece* prin viață, ci o *petrece*, sub tutela a două instanțe: *sufletul și spiritul*), *firea omului* (sub conceptul *firea omului* par să cadă: *fire* gânditoare și *fire* sentimentală, *fire* blândă și *fire* agresivă, *fire* acusmă și *fire* deschisă; pe de altă parte, în lumea întruchipărilor, Noica regăsește șase ipostaze ale omului ce „sufără” de maladiile ontice, adică de precaritățile existențiale; aceste maladii – *catholită, totedită, horetită, ahoretie, atodite, achatholie* – sunt de fapt „stimuli ontologici care-l determină pe om să reacționeze creator, să se afirme ca individ, ca popor, iar uneori, ca o întreagă epocă istorică”), *firea limbii* (în cazul limbii, Noica descoperă „precaritățile” logicului, iar în

Florea Lucaci

CONSTANTIN NOICA
ÎNTRUCHIPĂRI ALE GÂNDIRII

jocul relațiilor dintre individual, determinat și general, cred că ar fi posibilă depășirea formalului aferent logicii clasice, numită de el și logica lui Ares, trecând la logica lui Hermes, care mizează pe interpretarea celor șase rostiri fundamentale, întemeiate pe combinațiile celor trei entități: individual, determinat și general; în acest fel, „propune *synalthismul* ca formula logică adevărată pentru ființarea creatoare a omului, spre deosebire de *silogism*, care constrânge la o ordine ce transcende experiența umană”). Studiul *Logica și sentimentul românesc al ființei* vizează cercetările lui Noica privind „posibilitatea unei filosofii întemeiate pe spiritul limbii române”, iar originalitatea angajării sale „reiese clar în raport cu alte concepții filosofice de la noi, dar și cu unele demersuri spirituale europene” (p. 184). Exegeții relevă, între altele, faptul că, în cazul limbii române, Noica susține că „există o întreagă operă de modulare a ființei”, ceea ce presupune că nu doar limbile greacă și germană pot da expresie adecvată gândirii filosofice” (p. 195). În același timp, Noica afirmă că, în rostirea românească, „*verbul a fi* creează «șase situații ale ființei, denumit tot atâtea regiuni din jurul ființei prezente, care este binăntele principial de viață, factorul activ al realității” (p. 196), fiind vorba de „expresile: «N-a fost să fie; Era să fie; Va fi fiind; Ar fi să fie; Este să fie; A fost să fie.»” (apud p. 196). Următorul studiu, *Holomerul și alte întruchipări logice*, după câteva lămuriri despre logică, adevăr și semnificații, ajunge la conceptul de *holomer* (care, potrivit lui Noica, este forma logică în care partea nu este doar conținută în întreg, ci ea însăși conține întregul, iar ca relație ontologică este închiderea ce se deschide), la judecata și rostirea spiritului creator și la synalthism și cercul adevărului (am văzut deja că în locul silogismului, Noica propune *synalthismul*, iar în locul logicii lui Ares propune logica lui Hermes, care, ne avertizează exegetul, „este *«logica»* lui Noica, filosoful, ci și a noastră, iubitorii de filosofie”). În fine, ultimul studiu, „*Fil risipitor*” și „*Fratele său*”, *personaje holomere*, pune o problemă legată de „*aventura*” unor personaje biblice pe tărâmul filosofiei, respectiv *fil risipitor* și *fratele său*, pe care, pe firul cronologic al operelor sale, Noica îi implică în trei situații, și anume: întâi, cuprinși într-o relație de contraritate (în eseu „*Fil risipitor și fratele său*”), apoi, în ipostaze ale spiritului hegelian (despre care vorbește în „*Povestiri despre om după o carte a lui Hegel*”), în sfârșit, în două maladii ontice (fiul risipitor suferă de *catholită*, iar fratele său suferă de *totedită*).

Fără a putea intra în profunzimea și subtilitățile analizelor și reflecțiilor cărții lui Florea Lucaci, fără a putea epuiza cel puțin ansamblul temelor, chestiunilor și conceptelor abordate, conchidem că ea reprezintă o sinteză ce „închide” o „deschidere” care urmărește să mențină vie „gândirea filosofului și, implicit, interesul față de gândirea filosofică românească”, firesc, semnificațiile generate de opera lui Constantin Noica „se regăsește în substanța ideatică a acestui volum”, în promerurile care „duc mai departe gândul” și formalizează unele idei, „verificându-le astfel gradul de operaționalizare la nivel existențial și, implicit, al construcțiilor logico-lingvistice” (p. 9). Ba mai mult, cartea face și dovada unei solidarități intelectuale cu gândirea noiciasiană, cum puținii intelectuali români o arată astăzi.

Cronică literară

Ana Dobre Ipostaze ale feminității în reprezentarea vanității masculine

Cu un motto din Gabriel Garcia Marquez – „Nu merită să plângi pentru nimeni, iar cei care merită nu te vor face să plângi.”, noul roman, *Trei fete*, al lui Nicolae-Florentin Petrișor, roman dedicat iubirilor adolescentine, pare a se centra pe ideea oximoronică stări a iubirii ca dulce suferință, ca voluptate dureroasă. Dar, deși motivul suferinței nu lipsește, dominantă este, totuși, aspirația spre adevărată iubire, aspirație asociată, drept caracterizantă, vârstei adolescentine. Personajele – Sabin, Marta, Dana, Liru și Liana, Alana, Zoli, sunt liceeni, puțin diferiți de cei din anii '80 ai lui George Șovu, asemănători prin căuțările specifice vârstei. Ca modalitate de cunoaștere a lumii, de întâlnire cu sinele, iubirea este experiența fundamentală a acestei vârste.

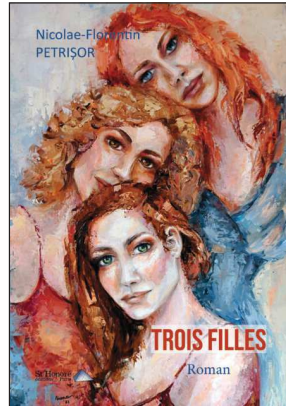
Cele trei experiențe coincid cu cele trei fete care se reflectă în destinul unui adolescent, narate/ confesate într-o scriitură subiectivă din perspectiva unui personaj-narator, Sabin. Numele personajului, format prin derivare regresivă, trimite la legendarele sabinie, putând sugera proporția de feminitate și de masculinitate din structura androgină a adolescentului, înclinând balanța în favoarea feminității. Yin și yang își dispută întâietatea. Cu o atitudine defensivă în fața asaltului feminin și față de ofensiva celor trei fete, Sabin pare, într-adevăr, în deficit de masculinitate.

Chiar motivul vânătorii, cu care debutează romanul, orientează lectura spre această semnificație, o vânătoare inversă, în care bărbatul nu mai este vânătorul, ci este cel vânat. „Totdeauna am avut impresia că sunt pândit la fiecare pas, la fiecare colț de stradă de o ocheadă feminină”, își începe personajul confesiunea. A te mișca în lume ca și cum ai fi privit/ vânat presupune, dincolo de incertitudinea situației, o anume vanitate masculină ce vine dintr-o supraevaluare a propriului eu. Aceasta va fi, permanent, perspectiva din care vor fi narate cele trei experiențe care includ detalierea diferitelor ipostaze ale feminității.

Experiența primei iubiri este legată de Marta, nume simbolic, ca feminizare posibilă a numelui zeului Marte, consonant cu denotația *doamnă, stăpână*. Conștientă de farmecele ei, ca o Lolita concupiscentă, lipsită de ingenuitatea vârstei, Marta își exercită dominația asupra defensivului Sabin, opus eternului portret *macho*. Totuși, acesta acceptă cu greu avansurile ei, rezistând vânătorii și, pentru a-i opune propria ofensivă, recurge la ficționalizarea întâmplării, regăsindu-se, în noua reprezentare, ca personaje. În această proiecție ficțională, ei devin Magda și Sorin, implicându-se

ca actori și regizori în spectacolul inedit al unei iubiri excesiv raționaliste și raționalizate.

Prima experiență a iubirii relevă ideea că adolescentul își creează iubirea, construind pentru aceasta o iubită care să se armonizeze, să se potrivească așteptărilor sale. Lumea la care se raportează personajele nu este cea aievea, reală în obiectivitatea ei concretă, ci lumea pe care și-o reprezintă, pe care o gândesc ei înșiși. Spectacolul iubirii nu are, însă, desfășurarea dorită. Finalul e neașteptat prin sinuciderea neelucidată a Martei. Iubirea, posibilă cât Marta trăia, se obiectivează, contemplată de Sabin din perspectiva implicării totale. Paradoxal, moartea o face mai vie, iar el se simte mai îndrăgostit de Marta care nu mai este, decât de care fusese aievea.

Viața își continuă cursul, experiențele se oferă pe neașteptate celui vânat. Cea de-a doua experiență se numește Dana, femininul de la Dan, incluzând conotațiile judecății, etimologia ducând la verbul ebraic *dammari*, „a judeca”. Ea este ipostaza feminității castratoare, cea care-l cenzurează pe Sabin, care-l derutează prin comportament irațional, persiflându-i inițiativele. „Lumea nu mai încap de rătăciți care-și caută perechea”, îi spune ea malițios. Relația lor se consumă la nivelul aparentului, al iluziei. În atitudinea Danei, există și ceva matern, o dorință atavică de a-l proteja chiar împotriva voinței lui. După ce se dăruiește altui bărbat, act care nu i se pare o trădare față de Sabin, întrucât relația lor nu exista decât la nivelul virtualității, Dana vrea să-l orienteze spre Alana.

Orgoliul masculin, cu vanitatea lui insolentă, îl determină să refuze aranjamentul.

Un intermezzo, cu rol de intermediar între experiențele care-l dispută pe Sabin, îl constituie sugestia posibilei relații cu Alana și cuplul fericit Liru și Liana.

Narațiunea liniară include confesiunea unui inedit Casanova ingenuu, vânat, nu vânător. Ideea masculinității ofensive cade în desuetudine. Bărbatul este cel vânat, ca-n întregul regn animal, în care femela alege masculul...

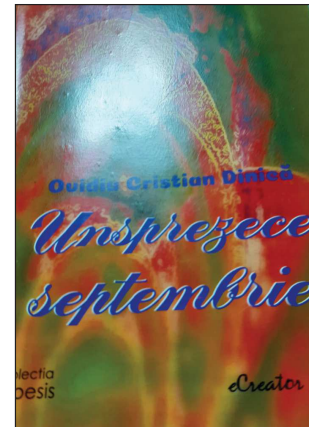
După cele două experiențe ratate, Sabin o cunoaște pe Zoli. Acum el devine vânătorul care-și vânează căprioara. Imaginea fetei se hiperbolizează, ca este „fata fenomen, frumoasă, inteligentă și liberă”, fata care-l subjugă prin naivitate și inocență, în ciuda genialității matematice. Zoli este un fel de Suzy Culala, amestec de ingenuitate, de raționalitate și iraționalitate, adolescența care, la 16 ani, crede că poate stăpâni, prin puterea minții, prin număr și matematică, probabilitățile și relativitatea lumii.

Cu Zoli, în schema epică a roamului, apare prima analesă, o întoarcere în trecut pentru a-i detalia portretul. Al șaselea copil, singura fată între cei șase copii ai familiei, Zoli trăise în copilărie o traumă psihanalizabilă, insuficient valorificată epic, însă. Mama, victimă a geloziei morbide a tatălui, fusese ucisă sub ochii ei. Urmele traumei se pierd în banalitatea existenței, fără amprente psihice asupra evoluției ei.

Finalul este previzibil, prin sugestia finalizării unei etape, cea de licean, și a începerii altele ca student, și imprezibil, prin dispariția lui Zoli. În arhitectura simplă a romanului, finalul are, însă, logica lui. Bucla adolescenței s-a închis, incluzând experiențele specifice, inerente vârstei, cele eroice avându-și senzaționalul lor în devenirea interioară a personajului, alta se deschide, promițătoare ca un zori de zi, cu posibila reînălțare a Dana, acum studentă, cea care îi derutase raționalitatea și încrederea în logica existenței.

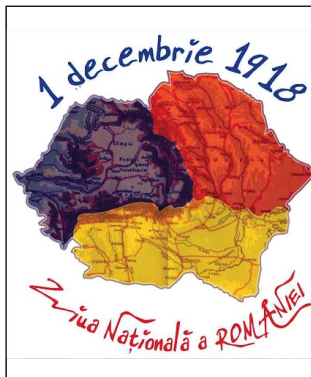
Trei fete propune trei ipostaze de feminitate masculinizantă, virilă, ofensivă, transcrise și transfigurate în viziunea unui bărbat în devenire care le visează, le creează și le recrează. Este acesta un mod masculin de a privi eternul feminin în evanescența lui inefabilă ce scapă geometriei spiritului, un mod de a-și lua, prin ficțiune, o revanșă asupra vieții, stăpânind-o prin ficțiune.

11 Septembrie

A cincea plachetă lirică a lui Cristian Ovidiu Dincă, *11 septembrie* (Ed. Ecreator, 2020), cu trimitere mesajuală la Turnurile gemene din New-York, cuprinde un grupaj de poezii evocând o tragedie de pe mapamond, prin parabolă, sugesție, metaforă în stihuri libere și albe, circumscrindându-se mai degrabă neomodernismului decât fracturismului sau altor mișcări nedefinite, ambigue din milenul al III-lea. Argumente: dislocarea sintactică, îngambamentul („pasărea fără aripi/ se așază la masă cu noi”, p. 70), în fond, un absurd situațional ocazional (*Bem*), evitarea licențiosului, a reclamelor străine, a barbarismelor, o anume decență în zugrăvirea cotidianului. În plus, repetarea obsesivă a vocabulelor *sânge, aripi, pasări* devin mărci ale Eșecului, Demolării: „sângele șe preschimbă în durere” (*Pompierul*); „In sângele involburat frica băntuie în perfuzii” (*Primele ore*). Ca și în *Sărutul Hiroshimei* de Eugen Jebeleanu, oamenii își derulează cu bune, cu rele existența, nepăsători, căci nimic nu prevestea o catastrofă americană/ asiatică, când deodată „pasărea cu cloț de rubin”, vorba lui Labiș, își expune omnipotența, malefismul, devastând un areal bine delimitat, ca efigie a Răului. Sunt suficiente o metaforă personificatoare („Aripi de foc mă bat pe umeri” - *Sotul*) și un epitet personificator („tăcerea este fierbinte”), încât *Orașul scufundat* cu ale sale „cabine insalubre... purtătoare de păcate” să nu se poată abstrage distrugerii, deși un pălc de ingerii – diferiți de cei blăgieni sau voiculesceni ori nichitieni – „zburdă... deasupra apei”, surd inepeuizabilă a vieții. Clară antiteză a ipocriziei din moment ce unii reduc tandemul aparență/ esență la primul termen, optând pentru „un fals poker/ cu inima goală”, deloc deranjați că „sub tălpi, castele se năruie măsurând veșnicia” (p. 50). Timpul își pierde coerența, lumea se desacralizează („zidurile ca de bastion pasc cerul”), limbajul dezinhibat „anarhia în străie de sărbătoare rumegă Europa (*Orașul*) mimează cenusiul contemporan („pensionarii își plâng pe rețele singurătatea”, p. 48), semn că Jacques Prévert nu-i tocmai departe ca poet de atmosferă... Prozaismul unor *Tipete hăde* sau al *Arhitecților morții* alimentat neologic și imagistic sau figurativ prin anafora (surprinzătoare) – „el este obositor” (...), „el te poate plămădi” (...), el te poate întârzia” (*El*) dezvăluie totodată o muzică sacadată, poate, o aritmie, posibil o înclățare cu zeii (de lut), dușmanii binelui („corul ucigașilor fără simbrice”, p. 30), ai prieteniei și solidarității. Prin aceste instrumente „după amiaza va pregăti cina pentru timpul schiop” - *Cândul Julați*), calvarul va continua o vreme „înimi planează și se strivesc de betonul încins” - *Turmatii în cenusă*, semn al pierderii rațiunii, cu toate că o oază de optimism inrump - „iarba va răsări prin ciment”, p. 14). Progresul științei și tehnicii (*Liftul, Telefonii*) nu generează facil sensibilitatea, empatia, fie că admitem sau nu frumosul, zborul, dotarea cu *Aripi/le noastre*). Ateistul („când cerul nu mai există” - *Liftul*) recunoaște, confirmă „orizontal pângărit sub cupola toamnei” - *Prag*), așa că siauval artist acceptă hazardul oximoronic în sintagmele proaspete, tonice ale expresivității: „strada este învaluită în armonia/ dezzechilibrului” (p. 42), iar cititorul validează încă un poet.

Iulian Bitoleanu

Biblioteca Județeană „Marin Preda” Teleorman

„1 decembrie 1918 - Marea Unire a românilor”

Vineri, 26 noiembrie 2021, începând cu ora 10.00, la Sala de lectură a Bibliotecii Județene „Marin Preda” Teleorman, a avut loc manifestarea „1 decembrie 1918 - Marea Unire a românilor” dedicată Zilei Naționale a României.

La activitate au participat elevii clasei a II-a A de la Școala Gimnazială „Ștefan cel Mare” Alexandria, coordonați de învățătoarea Aurelia Nedelcu. Sub

genericul „Mândri că suntem români”, școlarii au prezentat un moment artistic.

Despre însemnătatea zilei de 1 decembrie 1918, le-a vorbit celor prezenți doamna Magdalena Pană, profesor de istorie la Liceul Tehnologic nr.1 Alexandria.

Cu acest prilej a fost vernisată și expoziția „Marea și Mica Unire” realizată de colecționarul Teodor Săceanu.

Moromețiana

Marin Iancu

Marin Preda.
Personaje ignorate (XL)

Politicienii satului – Moromeții, I, II; Marele singuratic; Delirul. Dimensiunea fundamentală care marchează conturul noului sat din creația epică a lui Marin Preda este politizarea intensă a vieții sale. Satul iese din amorteală, începe să se frământă, oamenii vor să participe la fiecare eveniment, să-și spună părerea, să prindă pulsul istoriei. Ei simt că vremea se schimbă și vor să se exprime ca personalități individuale și sociale, chiar dacă nu știu întotdeauna prea bine ce li se cere. Odată cu această mișcare generală, ierarhiile satului, rânduite aparent pentru totdeauna, devin inconsistente și lipsite de sens. Aristide și Năstase domneau viața satului pentru că, într-un fel sau altul, majoritatea sătenilor le erau datori. Pământul posedat conferea prestigiu social și putere politică, pe prima scenă a vieții reușind să se impună de acum cei care posedă funcții de conducere. Ei stau la cârma satului, de ei depind deciziile celorlalți. Obscuri până acum, asemenea indivizi devin treptat personalități centrale ale comunei Siliștea-Gumești. Pentru sat, ei sunt Iosocii. Ouăbei, Mantarșie, Zdroncan, Blă etc., iar oamenii nici nu îi mai cunosc după nume, ci, de cele mai multe ori, după poreclă. Aceasta înseamnă că ei nu au „neam”, adică antecedente, poziție și prestigiu social, fiind prezenți în conștiința satului doar ca „indivizi periferici” (Monica Spiridon), cu ciudațeniile lor (de unde și porecele respective), ponderea lor în viața politică a satului ducând la anihilarea ierarhiei tradiționale dominată de doar două-trei neamuri. În același timp, în acest spațiu se petrece o deschidere, uneori chiar violentă, către restul lumii. Sătenii sunt puși în fața unei informații necunoscută și a unor semnificații al căror cod nu îl posedă, mult dintre evenimentele acestei perioade neavând pentru ei înțelesul lor deplin.

Ștefan Pop (Ciceo) – Cel mai iubit dintre pământeni. Avocat, apărătorul lui Victor Petrin, „fostul judecător”. Cam de aceeași vârstă cu Petrin, „dar nu chiar atât de în vârstă cum îl arăta o expresie parcă prea poliolită în privire și pe chipul său lat, rotund ca o pâine țărănească”. Un om comunicativ și „cu suflet încăpător”. Căsătorit, cu doi copii. A demisionat pentru că n-a vrut să execute un ordin de a condamna un șofer nevinovat, ca părtaș la un viol. Judecătorul Ștefan Pop reprezintă o notă în tipologia lui Marin Preda. În plină campanie a condamnărilor politice, având de judecat chiaburi „sabotori”, are curajul de a susține că se bazează numai pe dovezi: „Lui îi trebuiau dosare din care să rezulte clar vinovăția inculpatului, nu simple susțineri ale autorităților locale, preluate papagalicește de procuror. Or, faptele arătau că chiaburul cu pricina își predase toate cotele, își lucrase pământul, plățise impozitele... Bineînțeles, învinuirile erau politice, da, dar asta e alt proces care cere și el dovezi, faptul că omul era chiabur nu înseamnă implicit că este prin înșăși această clasificare delincvent politic.” Privit din perspectiva acestei diferențe de mentalitate asupra aplicării legii, nu ne surprinde că judecătorul Ștefan Pop citește, „Era ticăloșilor” și-i mărturisește cu același curaj lui Victor Petrin opiniile sale asupra ideilor pe care le cuprinde studiul: „Cum ai putut să proiectezi o astfel de viziune minuțioasă și realistă asupra viitorului nostru? Nu e nimic apocaliptic în ceea ce spui tu, ba chiar s-ar putea afirma că e o viziune practică, gospodărească, însă grea de o prezentare care te apasă la urmă ca o piatră de moară. Să îți înșă că nu ești original, cineva mi-a vorbit de o astfel de carte apărută în America Latină, n-am

povestea.” Îi numește pe legionarii „pretindinari” și „niciundenari.” Tatăl său, doctorul Popescu, moare timpuriu, iar fiul este obligat să muncească pentru a-și ajuta mama. Publică primul articol în „Universul literar”. „Citea cărți mari și avea memorie bună.” „Un dedublat”, anomalitatea lui luând formele rafinate ale simfoniilor estetice. „Îns cu păreri exprimate diametral opuse adevăratelor lui convingeri. Adrian Popescu are capacitatea mimetică a unui monden de vocație” (Voicu Bugariu). Mai puțin agreat prin gesturile extrem de familiare față de Luchi, Adrian Popescu poate fi inclus în categoria personajelor dominate de o zgârcenie care îl dezumanizează. Prin aceasta, tânărul gazetar se menține destul de vizibil în limitele tipicului: „Parcă era cerșetor! Ar fi putut, la urma urmei, să bea acasă câtă cafea ar fi vrut, cu sau fără alte ingrediente. Dar Adrian Popescu, deși abia împlinise douăzeci și cinci de ani, avea ticuri de zgârcenie sordidă, ca și când ar fi avut șaptezeci, pe care nu i le cunoșteau decât prietenii apropiați, pentru ceilalți, ca și pentru Luchi, această trăsătură de caracter pretimpurie părea incredibilă.” Personaj dificil în relațiile cu prietenii („mofuros și pretențios când venea în vizite, cu toate că nimeni nu era obligat să țină seama de aceste răzgăeli și izmeneli, că să fie cafeaua fără năut, când cafeaua nămeștească nu se găsea decât la prețuri, desigur, duble”), Adrian Popescu își motivează pe larg aceste mici „neajunsuri” prin „moartea pretimpurie” a tatălui său legitim. Dintre ceilalți gazetari din redacția ziarului „Ziua”, portretul lui Adrian Popescu are consistență, cu totul remarcabil, portretul moral al personajului fiind în multe privințe asemănător cu al doctorului Munteanu din *Risipitorii*. „Subtil și ingenios” (Eugen Simion), ziaristul trăiește un complex, însă avertizat de critică, prozatorul își ajută personajul să se salveze singur de ideea complexului oedipian. Obsesia lui n-ar fi mama, ci tatăl pe care dorește să-l ajungă, fără să reușească. Face lucruri pe care nu le așteaptă sau care îl depășesc pentru a câștiga în ochii mamei locul pe care îl deținuse tatăl. Însă tocmai această stăruință de a fi la fel i-ar putea crea personajului stări de obsesii profunde. „Jurnalist inteligent și mitoman” (Eugen Simion), Adrian Popescu amestecă adevărul cu minciuna, intriga cu un teribil sentiment al riscului. Îi urăște structural pe legionarii pentru influența nefastă pe care aceștia o au asupra individului. Trăind într-un cult al prieteniei, o cucerește pe Luchi prin numeroase dovezi de devotament amical. În schimb, amestecul acesta între urât și frumos nu-i pe placul studenței („La ce bun că un om se dovedește capabil de cel mai frumos gest, dar și de cel mai urât...”). Marin Preda a avut, indiscutabil, o intuiție excepțională, creând acest personaj în care tragicul trăiește la un loc cu mistificația. Adrian Popescu este „subtil, ingenios, întâlnirea cu el este o sărbătoare” (Eugen Simion).

Mademoiselle Hélène Prodan – Delirul. Fata procurorului de la Curtea de casate. Prezentă la nunta printesei Ileana Ghica, tână este o apariție plăcută, cu o figură „plină de viață, senină și odihnită de un cer după ploaie”. Amestec de copilărie și naivitate, prietenoasă, locvece și, adeseori, teribilistă. O fată cu gesturi și purtări elegante, liniștită, fără nimic anxios sau artificial în vorbă și purtări.

Președintele de sindicat – Risipitorii. „Un doctor jovial.” „Se lăsa totdeauna așteptat la ședințe”, cu pretenții culturale, în fond, cinic.

Breviar

O poeză despre poeți

Poezia de lumină discretă și, totodată, de rafal cel mai înalt, Simona-Grazia Dima este și excelent critic literar, eseistă, publicistă, traducătoare. A debutat cu volumul de versuri *Ecuatie liniștită* (Editura Albatros, 1985), publicând de-a lungul anilor peste zece volume de lirică, bine primite și apreciate, cum era de așteptat, de cei mai valoroși și reprezentativi critici literari. E vorba, printre altele, de *Scara lui Jacob. Noaptea romană*, *Focul matematic*, *Confesor de figuri*, *Ultimul etrusc*, *Dreptul rânilor de a rămâne deschisă*, *Pisica de lemn pictat* (distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor – Filiala București Poezie). De asemenea, a publicat volume de critică literară și eseistică, antologii poetice și volume traduse în limbi străine.

Așadar, un autor polivalent, ancorat, cu tot harul și sensibilitatea sa, în propria creație poetică, dar și cu largă deschidere către meridianele literare străine. *Pâinea și vinul vieții* este cea mai recentă apariție editorială a sa (Tracus Arte, București, 2021), cuprinzând cronici literare și eseuri referitoare la creația a nu mai puțin 30 de poeți români contemporani din toate zonele țării, dar a celor care scriu în limbi străine precum: Horia Gârbea, Francisko Kocsis, Andrea H. Hedeș, Friedrich Michael, Victor Munteanu, Arcadie Suceveanu, Lucia Negoită, Radu Ulmeanu, Florea Burtan, Aura Christi, Aurelian Titu Dumitrescu...

Despre *Pâinea și vinul vieții* (ce titlu inspirat, cu semnificații existențiale și divine!), „pot spune, precizează autorea, că unica rațiune de a fi a prezentelor încercări hermeneutice a constat într-o scriitură a bucuriei, revigorantă mișcare în apa mereu proaspătă a râului poeziei.”

Subscriem, cu deplină convingere. (F.B.).

Timpul interior

Olteanul din Slatina, George Nina Elian (Costel Drejo) este un admirabil poet, jurnalist și traducător. A debutat în revista *Ieseană* Cronică. A publicat versuri și tablete originale, dar și traduceri din lirica italiană, rusă, franceză, sârbă, spaniolă, engleză, portugheză contemporană în reviste precum: *Lucașfărul*, *Poesis*, *Litere*, *Viața Românească*, *Vatra*, *Familia*, *Steaua*, *Caligraf* ș.a., precum și tălmăcirii din opera unor importanți poeți români.

Autor a numeroase volume de versuri, prezent în volume colective sau antologii.

Avem în față cea mai recentă carte a sa: *Timpul din afara ceasurilor* (Editura Hoffman, 2021). Volum masiv, de peste 250 de pagini. Dar nu masivitatea impresionează, cu valoarea indiscutabilă a creației sale. O emoționantă și profundă introspecție a timpului interior, o permanență și încordată căutare a sinelui folosind drept unelte imaginația seducătoare turnată într-un discurs liric de superioară calitate: „La marginea realității ninge întruna și mereu alb, mereu frig, frig și curat atât doar că nu se poate trăi la marginea realității totul e perfect...”. Confesiunea atinge cote dezarmante: „Desenez pe un perete marea deschid fereastra aștept că vină vântul să facă valuri fereastra stă deschisă cu anii: vântul n-a mai venit mâna care desena mării acum e doar nisip pe fundul unei foste mări.”

George Nina Elian știe să esențializeze, stăpân pe arta cuvântului. (F.B.).

Semnal editorial

Căderea în rai

De ce ții în brațe un drum, ce faci cu el?
Spune-mi dacă ți-e dor de plecare;
Acum, îți voi pune pe deget inel,
Îți voi împodobi gleznele cu lăntșoare.

Ce frumoasă ești tu când mă cerți!
Gura ți-e pătată de strugurii copti,
Lampa - asuprită de fluturi inerti;
Vom fi iarăși stăpâni aceleiași nopți.

Peste-o clipă, voi fi și nițel mai păgân,
Îți voi jefui mierea pletelor line,
Toată mireasma dalbului sân,
Rezemată, pe îndelete, de mine.

Ce frumoasă ești tu când mă cerți,
Când vinul își dă foc în pahare,
Când vrei, de la trupul meu, să înveți
Căderea în rai, plutirea pe mare!...

Rămân de pază

Rămân de pază, și tu dormi în iarbă,
Somnul tău începe să respire frumos;
Cei ce te văd se miră, se întreabă,
Pier, resemnați, cu flăcările-n jos.

E bine-aici și e destulă noapte
Și o răcoare caldă împrejur!
Mierea pulsează-n merele răscoapte,
Toamna își pune ultimul contur.

Rămân de pază. Murmură în crengi
Păsări rănite de prea mult zburat;
Nu te trezi, încearcă să dezlegi
Partea de vis din care n-am plecat.

Rămân de pază, și tu dormi în iarbă,
Un vânt păgân ți s-a lipit de plete.
Măinile mele tac și, fără grabă,
Alungă scrumul stinselor planete...

Ca un rug

Erai ca un rug ce se-aprindea singur,
Umilit, întunericul se răzvrătea.
Te cercetam, cu luare aminte,
Deslușeam semnele din cești de cafea.

În odaie poposea risipa de maci,
Pașii tăi renunțau să mai plece,

Florea Burtan

Adorații și alte depărtări

(Editura Tracus Arte, 2021)

Zboruri obosite picoteau în copaci,
Număram clipele până la zece...

Îți recunoșteam umbra după miros,
Glasul – după mierea dintre cuvinte,
Mă lăsam legănat, în sus și în jos,
Provocam și patul să ne alinte.

Imploram ferestrele să se închidă,
Să nu ni se fure, cumva, dreptul la rai.
Erai ca o flacăra suitoare, lichidă,
Ispititoare și dulce... Erai...

Îmi număr anii

Cel ce mă strigă, nu e glasul tău,
Poate-i un străin ascuns sub scară,
Poate e vântul, spulberând mereu
Aceleași drumuri dinspre-odinioară.

Țin porțile deschise înapoi,
Pun de cafea și umblu-n manuscrise,
Acolo unde doar cu răni a nins,
Acolo unde sunt doar vise, vise.

Stau la taifas cu chipul din oglindă,
Îmi număr anii copleșiți de ceață,
Nimeni nu vine lampa să-mi aprindă
Și să mă scoată-ntr-un suprafață.

Poate mi-ar trebui un strop de vin,
Să-mi încălzească frigul din cuvinte,
Să-mi crească-n prag zăpada unui crin,
Să-mi fac din ea puținele veșminte.

Cel ce mă strigă, nu e glasul tău,
Poate-i un străin, la ceas de seară,
Poate e vântul spulberând mereu
Aceleași drumuri către-odinioară...

Am bătut toate drumurile

Am bătut toate drumurile, nu te-am găsit,
Țineam la piept poza ta de mireasă,
Purtam pe umeri un calcăm înflorit,
Să-ți amintescă de poarta de-acasă.

Am bătut toate drumurile, pe-arșiță și ger,
Eram obosit, derutat și flămând,
Îmi vedeam umbra răstignită pe cer,
Mă dureau tălpile palmuite de vânt.

Urcam munți și străbăteam văi,
Absolut nimeni nu te zărise vreodată.
Le vorbeam despre misterul ochilor tăi,
Rătăceam ca un soldat dezertat din armată.

Am bătut toate drumurile, nu te-am găsit,
De atunci, sunt cu un veac mai străin;
Ograda știută de tine s-a risipit,
În locul ei au crescut nămeți de pelin...

Fără să știm

Nimic nu se întâmplă, fără să știi,
Ai coapsele calde și umerii uzi;
Ochii mei îți pun întrebări străvezii,
Ești atât de aproape și nu îmi răspunzi.

Iarăși afară, iubito, iarna e-n toi,
Pe cărări se zvonesc diafane colinde,
Glasul lor cristalin se răsfiră în noi,
Lampa murmură, răbdător și cuminte.

E vremea să ne cercetăm amintirile,
Să le rânduim după răni și culori,
După cât le sunt înduioșate clipirile,
După bătăile inimii inecate-n erori.

Nimic nu se întâmplă fără să știm.
Întrebările se pun o singură dată.
De vom uita, iubito, din ce parte venim,
Vom desluși urmele lăsate de roată...

Vom repeta povestea

Tălpile tale s-au rănit într-un crin,
Grădina toată plânge, pioasă.
Te poți vindeca doar cu un drum clandestin,
Care să te aducă la mine acasă.

Parcă nici arborii nu mai sunt verzi,
Și-au tras pe ochi un fel de zăpadă.
Le-aș da foc, iubito, nu am dovezi;
Lumina zilei începe să scadă.

Știu că și umbra ta e rănită,
Stă în genunchi, abia mai clipește,
Între noi doi e destulă ispită,
Și resemnarea poate descrește.

Vino, i-am așteptarea de mână,
Fă-ți din ea veșmânt orbitor;
Vom repeta aceeași poveste păgână
Scrisă de îngerul meu păzitor...

Scrisori rănite

Rănilile, pe care le primesc în scrisori,
Au culoarea tristă a ochilor ei.
Câteodată, sunt transcrise pe flori,
Altădată – pe zăpezi și polei.

Unele au nume frumoase, altele, nu,
Îmi citesc în palmă, cu luare aminte,
Îmi povestesc despre iarna ce apărui,
Iarna suspendată între cuvinte.

Le rog să se așeze lângă rănilile mele,
La înfașor în parfum de lavandă,
Le oblojesc tălpile și aripile grele,
La promit că le las să mă vadă.

Rănilile împăturate în galbenul plic,
Îmi dau de veste că și mierea-i amară.
Le încălzesc la focul aprins din nimic,
Le implor să renunțe la scară...

Sunt fericit că te am

Dacă n-ai fi atât de frumoasă, acum aș muri!
Dacă n-ai sta lângă mine, nu aș mai respira!
Uite, îngerul meu ți-a compus poezii,
Insomniile s-au ascuns într-un bob de cafea!

Dacă n-ai fi aici – ispititoare și pură,
De mult aș fi provocat un teribil război,
Aș fi rătăcit, într-o veche trăsură,
Aș fi dat zodiile cu un veac înapoi.

Tu ești mereu flacăra curgătoare,
Trupul tău a furat toată mireasma din crâng.
Mă pândește, cu o infinită răbdare,
Îmi ocrotește aripa de pe umărul stâng.

Sunt fericit că te am! Setea mea te îmbie,
Lampa stă la taifas cu un gând înflorit.
Ești atât de frumoasă! Ora-i foarte târzie,
Ia-mă în brațe! Afară, ninsoarea s-a potolit...

Proză

Mihai Maxim

Un Crăciun moldovenesc la Moscova

Doinița a luat vacanța de iarnă și fetele au venit să petreacă Crăciunul și Anul Nou cu Genu la Moscova. A venit și soția lui Mister de la Iași. Genu i-a spus dinaintea Tinei să aducă tobă, cozonaci și cărnați făcuți de mama Anca după rețeta bunei Speranța, fie-i țărâna ușoară. Și să mai aducă o căpățână de porc pentru piftie, că dacă nu e piftie, nu e Crăciun. Pusese la cale cu Mister să petreacă împreună ziua întâia de Crăciun la vilă și să-l invite și pe consilierul Andrei Ionescu de la ambasadă.

– Domnul consilier e moldovean de al nostru, născut prin părțile Botoșaniului, așa că vom petrece un Crăciun ca la noi, la Moldova, s-a bucurat Mister. Te dai de bucurăștean, dar știu că mama ta e de loc din zona Sucevei.

Cu *munția* adusă de fete, Genu a avut curajul să-l provoace la luptă pe diplomat. Fără să mai stea pe gânduri, a pus mâna pe telefon.

– Ne bucurăm că sunteți aici. Ne era teamă că ați plecat în țară. Precum bine știți, rușii serbează Crăciunul pe stil vechi, așa că nu puteam pleca, mai ales acum, când am fost promovată șef al Secției economice a Ambasadei.

– Vă felicităm din toată inima. Și vom fi onorați să sărbătorim împreună prima zi a Crăciunului la vila unde locuieste. Fac invitația în numele meu, al vechii Dv. cunoștințe, domnul Mușat și al soțiilor noastre. Vă așteptăm, bineînțeles, cu doamna și, dacă v-au venit copiii din țară, și cu ei. A venit și fiica mea, studentă. Avem spațiu suficient pentru toți.

– Vă mulțumesc de invitație. Voi vorbi cu soția și cred că va fi încântată, mai ales că ne-a venit și nouă fiica, studentă și ea. Eu oricum aveam în program o întâlnire cu Dv. Vă dau răspunsul după masă.

Cum a pus receptorul în furcă, Domnul consilier a dat o fugă la locuință. Clădirea ambasadei era situată pe strada cu Studiourile MOSFILM și de aceea *ulița* se numea *Mosfilmovskaja*. Pe la începutul anilor '60 la *indicația* Biroului politic al PCUS, municipalitatea a oferit spațiu pentru construirea ambasadelor țărilor socialiste și, din raționamente necunoscute oamenilor de rând – ale Republicii Federale a Germaniei și Suediei. Așa se face că ambasada noastră se afla situată între ambasadele Ungariei și Bulgariei. Toate ambasadetele își construiseră sediul în fața, la stradă, iar în spate, în pantă, au amenajat un parc. În partea de jos a terenului și-au construit bloculețe cu trei etaje unde locuiau toți diplomații. Cât a fost la CAER – Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, domnul consilier Ionescu a locuit împreună cu ceilalți colegi într-un hotel de pe bulevardul Kutuzov, dar de la începutul anilor '90, când *ajutorul economic* s-a transformat din *reciproc* în *rapace*, instituția multinațională s-a desființat și Adrian Ionescu a fost preluat de ambasadă. Domnul consilier putea să-i spună soției la telefon despre invitație, dar încă de pe vremea CAER-ului știa că pereții au urechi, iar telefoanele au funcție auditivă prin destinație. Sabina a fost încântată de invitație, iar Andruței, care nu cunoștea pe nimeni de vârsta ei în ambasadă, îi venea să sară în sus de bucurie.

La ora 12,30 Genu i-a luat pe musafirii de onoare cu mașina de la Ambasadă. Doamna Sabina și Andruța se îmbrăcaseră ca de recepție, iar pentru că afară era adevărată iarnă rusească, și-au luat și hainele de vulpe polară. Normal, domnul consilier era de șapte ani la Moscova. Când le-a văzut, Tina s-a și gândit că după masă să îi invite pe oaspeții la o plimbare prin Grădina Botanică, să vadă doamna consilier că cu ei și ele haine de vulpe. Nu venise încă doamna Mușat cu haina ei de șinșila, care le va da gata pe toate. Dar ele

erau de vârsta femeii coapte, pe când distinsa doamnă de ex-ministru era demult răscoaptă.

A fost o întâlnire reușită, de care peste ani, își vor aminti cu plăcere. Fiind toți mai mult sau mai puțin moldoveni, s-au bucurat că au refăcut atmosfera sărbătorească din nordul Moldovei. Tina s-a străduit să scoată în evidență caracterul creștinesc al

Krepkaia de 50 de grade, s-au răcorit cu piftia de porc, care a fost surpriza mesei. Ghiță a fost prezent în toate bucatele. A urmat friptura cu cartofi natur și a doua surpriză – murături asortate, în care trona un pepene verde rotofei, adus de Mister. De fapt, pepenele îl cumpărase soferul Nicu, de la basarabeniului lui, care vindeau produse de grădină aduse tocmai de la

mesei pornind chiar de la ușa, unde a atârnat coronița de brad, iar de lustra din hol a agățat o ramură de vâsc. Trecând prin parc, Doinița văzuse un *cuib de vâsc*, cum îi spunea ea, și nu s-a lăsat până nu a venit Sașa să le dea și lor o ramură. Într-un colț al livingului, care a revenit la funcția inițială de sufragerie, era pomul de Crăciun, un brad adevărat, cu crengile sclipind de beteală și de beculețe multicolore. Pe covorul acoperit cu un pled ce imita zăpada, erau așezate cadourile gazdei pentru musafiri. Tina, de a cărei pregătire culinară pe partea franceză se ocupase Madame Jeanette, iar pe partea moldovenească, doamna Anca, se întrecuse pe sine. Ca să nu-și nedreptățească profesorele, a servit la aperitiv o salată Julien, bine întărită cu tobă, caltaboși, snăgă afumată și telemea maturată de Dorna. Genu se băgase în față cu o cutie de Caviar, dar Tina nu l-a primit.

– Pe cine vrei tu să epatezi, pe ăștia care mănâncă icre negre cu limburga? Te asigur că o să le placă mai mult slana noastră afumată. După ce s-au încălzit bine cu

Republica Moldova cumpără la prețuri preferențiale mărfuri românești, cărora le schimbă eticheta și le revând fără taxe vamale Rusiei – pentru că fac parte din CSI (Comunitatea Statelor Independente). Și apoi mărfurile românești – meteahnă veche – au prețul de cost foarte mare. Dar principala cauză este atitudinea noastră păguboasă față de tot ceea ce privește vecinul de la răsărit.

– Și construcțiile sunt în declin. Ani de zile firma ARCOM, care a adus României miliarde de metri cubi de gaze pentru lucrările executate în Rusia, acum nu a mai încheiat nici un contract. Iar combinatul de la Krivoi Rog atârnă de gâtul nostru ca o piatră de moară de picioare înecatului. Zicând aceasta, Andi s-a uitat întrebător la Mister.

– E o problema generală, schimbarea gărzii. La ARCOM s-a întâmplat că a decedat directorul care, în peste zece ani a cât a condus cu mână de fier firma, a derulat atâtea contracte avantajoase. După dispariția lui firma s-a fărâmițat și s-a privatizat, fiind cumpărată de un individ care era interesat doar de creanțele și de patrimoniul firmei. Inșă problema cea mai gravă este că politicul se implică în toate. Nu am cunoscut nici un caz când s-a amestecat politicul și treburile au ieșit bine.

Sabina, care discuta cu doamnele, trăgea cu urechea și la ce vorbeau bărbații. Nu băuse decât jumătate de pahar de vin, dar spusele fostului ministru au incitat-o.

– Imi permiteți să vă contrazic, domnule ministru?

– O-o-o! a exclamat în felul său bonom Mister. Cu fapte, cu fapte.

– Chiar despre fapte este vorba. O să vă povestesc o istorioară și o să-l rog pe domnul meu soț să mă corecteze dacă va fi cazul. Domnul consilier s-a întors cu scaunul spre Sabina și era numai urechi.

– În vara lui 1962 pe plajă la Costinești un ieșean, student la Rusă, a cunoscut o bucureșteancă de la Română. Intre cei doi s-a infiripat un roman de tabără. Romanele de acest gen, se sting tot așa de repede ca și focurile de tabără. Bucureșteanca a plecat pentru că i s-a terminat seria mai devreme și moldoveanul ficos i s-au aprins călcăiele după o rușoaică, studentă la Coregrafie la Moscova. Frumoasă și stilată. A avut și cu ea o idilă neconsumată, bineînțeles, și cei doi au plecat fiecare la casa lui, la două mii cinci sute de kilometri distanță unul de altul. Au mai corpondat o vreme, mai des cu bucureșteanca și mai rar cu balerina când, lovitură de teatru, studentul nostru este trimis cu o bursă la Universitatea Lomonosov. Bref, la Moscova ieșeanul s-a reintălnit cu balerina, focul dragostei devine valvătaie și cei doi vorbesc de căsătorie. Și aici, domnule ministru, intervine politica. Ceferistul Dej schimbă macazul cu sovieticii și o căsătorie mixtă între un român și o sovietică devine riscantă. Le-ar fi închis viitorul. Pe când așa, studentul nostru a revenit la bucureșteanca, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat – ceva s-a întâmplat, dar trecem peste asta – și s-au căsătorit. Iar acum petrec acest Crăciun minunat cu prietenii în vila de lângă Grădina Botanică a Universității din Moscova. Iar rușoaica, a ajuns maestrul coregraf la Bolșoi Teatr. Acum vreo zece ani am fost cu soțul la o sesiune CAER la Moscova și ni s-au oferit bilete la „Evghenii Oneghin”. La sfârșitul spectacolului a ieșit și ea în fața cortinei cu regizorul, dirijorul și cu interpretii. Domnul consilier aici de față i-a oferit flori. A fost o întâlnire emoționantă. *Il ne faut jurer de rien, n'est-ce pas, madame Christine?*

Andi s-a dus la soție și i-a sărutat mâna. Toți au aplaudat, privindu-i cu simpatie.

– Șampanie, dați șampania! a sărit Mister mișcat de povestea Sabinei. Au sărit dopurile la sticle și s-a cântat *Mulți ani trăiască!*

– Crăciun fericit! S Rojdestvom! a ridicat cupa consilierul, care în calitate de diplomat al ambasadei române la Moscova, era gazdă virtuală pentru toți românii aflați în acel moment pe teritoriul Federației Ruse.

Fragment din romanul „JOCUL CU FOCUL”.

Cartea de proză

Tudor Cîcu

Cronica de familie și „judecata dreaptă” a soartei

În structura romanului realist și obiectiv, alta decât cea a romanului de analiză, ori a romanului psihologic, în care prozatorul să facă în așa fel încât detaliile epice să împingă și cititorul în a plonja, analizând textul, când într-o direcție, când în alta, receptarea naratiunii unui astfel de roman este în strânsă legătură cu starea de fascinație a celui aflat în actul creației. Ori scriitorul Adrian Nicola, în *Lazaretul demagogilor* (431 pag./apărut la editura Ex Ponto – 2021), știe să trezească nu numai interesul, ci și plăcerea cititorului, de a descoperi adevărul însoțit de frumusețea unor trăiri firești, trăiri care să-l emoționeze. În *Cuvânt înainte*, cele două rânduri lămuritoare, autorul ne informează că romanul face parte dintr-o proiectată trilogie, din care a apărut volumul *Prizonierul*, dar „fiecare dintre romane are înțeles de sine stătător”, având și o continuitate de personaje, în primul rând pe cel principal, Iorgu Tănăsache, zis *Prizonieru*. Prin acest personaj (numit când *Prizonieru*, când Iorgu), Adrian Nicola a reconstituit, în plan realist, parabola celui care, călcând cu moartea pe moarte a dat viață unui personaj de talia Victoriei Lipan din Baltagul lui M. Sadoveanu. Această dominantă a scriiturii reliefează o imagistică a Sinelui și vine să fixeze, în mintea cititorului, un personaj care trăiește într-un scenariu psihanalitic, în care fraza că „viața nu este un loc sigur” îl va urmări pe eroul romanului până la capătul vieții. Acesta, întors din prizonierat din Uniunea Sovietică, după 10 ani, nu mai este recunoscut de nimeni, deși lăsase acasă pe soția sa, Victorina, și pe cei doi copii, Nicu și Ana. Însă, după cum îi fusese declarat oficial decedat pe front, cei din familie, împreună cu soția, îi făcuseră și o înmormântare formală în cimitirul satului Segarcea din ținuturile Olteniei. Cum Victorina, curtată asiduă de Petrace Barabulea, se măritase cu acesta și aveau împreună un copil, pe Mihai, Iorgu Tănăsache se retrage în pustietatea unor locuri, la câmpie, cu Mitrana, nepoata greului Spiros. „Ieșind din lume” acția își face un bordei în pămant cum pe locul unde greul Spiros încercase să ridice o casă. Și acolo, la locul numit Caraioru, vin și cei doi copii ai săi, Cora și Tudorel. Iorgu Tănăsache („despre care mulți nu credeau că este el, fostul lor consătan, bănuind că după fața schimbată de război și suferințe s-ar putea ascunde vreun spion al rușilor sau al Securității”), este un personaj bine individualizat, un caracter puternic, domină printr-o înțelepciune socratică, dar și prin talentul narativ, mereu dublat, în graiul neaoș, oltenesc, de Mitrana și de către avocatul Alexandru Blănaru, alți personaje cheie al romanului. Prin prezența sa, legătura între secvențele romanului, ca narator prim, este asigurată. Adrian Nicola aparține categoriei scriitorilor realismului care creionează o psihologie a țăranului român, cu secvențe și întâmplări asemănătoare unui puzzle, oglindind episoade din viața personajelor create, ce duc o luptă inegală cu dictatura care se întinde ca un nou cerc al infernului, cu frica, trădarea, dezumanizarea și prăpastia creată între oameni. El îmbină diegeza scrierii cu introspecția și cu analiza psihologică, pentru a surprinde romanului subtilitățile sufletului unui personaj ca *Prizonieru*, ce își păstrează până la sfârșit luciditatea și spiritul de om de neînfrânt, sporind și dramatismul acțiunii. Chiar dacă autorul are o nestăvilită vulturitate a povestitului, incitându-și personajele să-și dea de o

parte tensiunea trăirilor și să-i dea siguranța cititorului că se află pe un balansoar la capetele căruia se află viața reală, atât cu cele rele, cât și cu cele bune. Autorul întrunește toate calitățile unui prozator care nu-și torturează cititorul cu alambicate construcții literare, are mai curând, ca trăsătură, acea tendință sau dorință de a istorisi firește și a puncta doar frumusețea narării directe, de a oglinzi o realitate din care cititorul, cu siguranță, îi va descifra și „cheia” unei căi decise pentru eroul romanului, în planul ticlului numai și numai de Cel-de-Sus.

Construcția romanului ne amintește de acea contopire a planurilor pe linia sondării intime de tip proustian cu o mare capacitate de sincronizare între romanul modern psihologic și romanul epic de acțiune. În fapt, în timbru pregnant autoreflexiv, autorul aspiră spre o contopire a contrariilor în rostirea intimă, vădind o grijă aproape pedantă pentru o competiție browniană a lumii întrebărilor hamletiene despre oferta destinului. Dar plonjarea sa confesivă, în trecut/prezent, își are drept coordonate carteziane, atât pe abscisă cât și ordonată: iubirea cu durerile, micile bucurii ale sufletului cu victoriile sale și temnița împovărată de gânduri cu viața provocatoare, trăirile și pârjolul ei. *Lazaretul demagogilor* este și povestea înfruntărilor surde între oamenii aflați pe trepte sociale diferite, cu lovituri „pe la spate” (lovitii de drame în fața cărora cei mai mulți ar fi clacat fără drept de apel...), în care se amestecă vinovăția și răzburarea. Astfel, romanul se construiește armonios din registre diferite și complementare pe o gamă largă de intrigi, montând în fluxul memorialistic, fluidul epic al unor întâmplări desfășurate aparent „la cald”. Este o carte despre autoexilețul omului la singurătate din cauza răutății celor din jur, despre suferință, apofizia iubirii, un roman ancorat în realitate, îndemnând și cititorul la propria reflecție despre „marile mistere” ale vieții: dragostea, moartea și timpul care nu are răbdare cu niciunul dintre noi. Romanul evocă într-un stil cursiv și „tranzitiv”, aproape cinema-tografic, despre acele vremuri ale unui început de eră a socialismului în țara noastră, urmând firul vieții de zi cu zi a celor din familia lui Iorgu Tănăsache, mai exact, drama existenței umane marcată de suferință a două familii din câmpia Olteniei, în acei ani de după cel de-al Doilea Război Mondial, dar și crează atmosfera unei țări sufocate moral, justificându-și titlul. Țara însăși devine un lazaret al demagogilor (vezi situația copiilor din internat, ori a celor din pușcărie și conturată de spusele lui Petrace Barabulea).

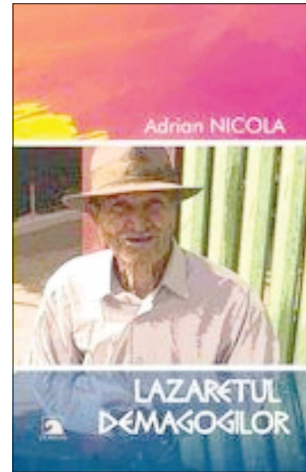
În acest roman, scris când la persoana a III-a, reconstituind cronica de familie a celor din neamul Tănăsache, din întâmplări auzite de avocatul Alexandru Blănaru de la copiii lui Iorgu (din prima și a doua căsătorie), dar și fapte și acțiuni relatate la persoana I petrecute de avocat în preajma lui *Prizonieru*, accentul cade pe construcția celor două personaje centrale (Iorgu și Mihai) și evoluția lor, din punct de vedere mental și sufletesc. Talentul autorului, axat (în narare) cu precădere pe adâncimea impresionantă și incomensurabilă a Ființei Umane, de a pune ideile în pagină (cu alte cuvinte, simțul lui epic) este remarcabil. Viața celor doi eroi, în contextul social, istoric și politic de la începuturile socialismului „importat” din Est, este grea: „... între oamenii urbei s-au născut în ultima vreme mulți lupi flămânzi

de putere, hiene perfide” – îi argumentează Mihai iubitei sale. Ajuns pedagog la Grupul Școlar S.D.V. într-un internat de băieți adunați de regimul care voia să facă din ei „viitori constructori ai societății”, deci să modeleze conștiințe, caractere, dar siliți să trăiască „sub umbrela spaimii”, Mihai observă că spre deosebire de externi, internii sunt timizi, retrași și triști: „Parcă nu știu ce trebuie să facă atunci când este vorba de o fată, de o melodie la modă... Când ajung de poarta internatului sunt deșulosați, nu știu încotro să o apuc.” Într-o discuție avută de Mihai cu avocatul Alexandru, aflăm că la internat copiii aceia sunt tratați mai ceva ca deținuții sau internații din lagăre. Odată cu sosirea lui Mihai la internat, elevii interni „păreau că și-au găsit eroul, privindu-l pe acesta cu mult respect și cu admirație, căutându-i apropierea”. La internat se întâmplă multe lucruri urâte, iar asocierea internatului cu „republica ideală” a lui Pitagora, nu-i departe de adevăr. Când republica lui a eșuat, oamenii „l-au considerat mai mult demagog, ca toți demagogii din vremea noastră” – vine explicația unei bibliotecare din internat. Lui Mihai încep să i se însceneze diverse „vinovății”, dar la timpul acela se întâmplau multe „iar oamenii nu erau proști să nu-și dea seama că nu trebuia să fi vinovat de ceva ca să sapi o grămadă de ani la canal”. Iorgu, la rândul lui, este spionat și turnat „cât mai sus” de chiar omul cules de pe drumuri și ținut ca îngrijitor pe simbrie și mâncare sub acoperșul său. Ca în cele din urmă, sub Dumitru cules de pe drumuri, să fugă de la Iorgu cu o parte din turma de oi și un măgar. Până și „tovarășul Gheorghie”, un cineva aflat la conducerea statului, sosit pe acele meleaguri iarna, la o vânatoare, ospătat și primit să se odihnească de vitregile iernii în bordeiul lui Iorgu, se dovedește „omul din umbră” pus să-i zdrobească sufletul și să-i ruineze familia. Victorina, prima soție a lui Iorgu, după căsătoria cu Petrace Barabulea (care, pentru o crimă, avea să infunde pușcăria), avea să moară „de inimă rea, de supărare adică”. Scena morții Victoriei și sosirea lui Iorgu la căpătâiul ei este de un dramatism nemaifălmăit, așa cum e relatat de Nicu (copilul lor): „Când a intrat el pe ușă, mama, care până atunci, de multe zile, stătea numai cu ochii în tavan, s-a uitat la el și față i s-a luminat.

– Victorino, i-a zis tata prinzând-o de mână, ce a făcut, fa, cănele ăsta de Dumnezeu cu noi? Mama a închis ochii pentru totdeauna ținându-l de mână pe tata, iar zâmbetul și lumina au rămas pe chipul ei. Nu s-au luat de acolo nici când goniștii îi cântau „Despărtirea”, iar goparii băteau în cuie capacul tronului, la cimitir.” Ca peste ani, întors de la București, unde plecase, de blagovesteniei, să ducă o traistă cu pește tovarășului Gheorghie, „binefăcătorul” său, să asistăm și la moartea celei de a doua soții, Mitrana. Și să ne urmărească strigătul de om mult încercat de soartă:

– „Mitranăăă! Mitranăăă! Ridică-te, fa femeie, că-mi îngheață sângele fără tine. Scoală-te, fa miuere, doar nu te apucași să mori! Stelele mamii ei de viață!” Scena din final, cu cei doi cai, care „trăgeau cu sârg carul mare, încercat cu lucrurile de o viață și pentru o viață, peste care se odihneau două trupuri, pe drumul albastru, știut, către o lume spre care fuseseră mereu mănâți”, este apocaliptică.

Iubirea, această ferestrească prin care oamenii pot comunica cu inima, devine

„tărâmul” care salvează personajele de fălcile distrugătoare ale concașorului unei istorii din care aparent nu se poate evada și doar în acest tărâm s-a putut crea o fantă de lumină, de claritate și sudare a fisurilor sufletesti, într-o epocă întunecată și ambiguă. În prim plan se află povestea romanticoasă de dragoste dintre Mihai și Lutmila, în celălalt plan, să-i zicem tot al întemeierii unei familii, avocatul Alexandru Blănaru este un fel de umbră tăcută a întâmplărilor din preajma lui Iorgu, cu iubirea adevărată pentru Cora, pe care, într-un fel de ceremonial simplu, emoționant și va cere de soție, spre surprinderea, dar și încântarea tuturor, acasă, la Caraioru. Așadar, în roman se prefigurează două planuri narative care au ca țință căsătoria. Este vorba de evoluția lui Alexandru pentru Cora, dar și a lui Mihai pentru frumoasa Lutmila. Mihai, fratele vitreg al Corei, e un flăcău cu armata făcută, lucrător conștiințios în fabrică, al cărui destin avea să se schimbe din momentul când i se propune să devină, peste noapte, membru de partid, ca să poată fi „avansat” pe postul de pedagog în internatul S.D.V. al liceului fabricii, unde au fost aduși tineri de pe la sate, din familii sărace și cu probleme „pentru a învăța o meserie, mai puțin cartine”. Aici, Mihai în calitate de pedagog, avea să se întâlnească în fiecare zi cu o lume pestriță, abjectă moral, în funcționarea căreia domina reaua credință, delatunerea, suspiciunea din rândul colegilor, cărora încerca să le opună o altfel de educație dată elevilor interni, bazată pe principiile morale sănătoase pe care și le însușise, atât în familie cât și în armată.

Originalitatea și modernitatea acestui roman complex și tulburător în același timp, scris cu talent narativ și descriptiv nu mai pot fi puse la îndoială, dacă avem în vedere că, în paginile romanului cititorul descoperă numeroase scene realizate parcă de un mare artist plastic. Vezi: cap. 6 - „Scos din fiare”, despre datina alungării soartei nefaste la lunatic; cap. 8 - „Cine pe cine a iertat?”, despre țep; cap. 10 - „Iadul alb”, despre iarna „ca un vis alb și urât”, mai ceva ca moartea; cap. 11 - „Recrutarea”, despre recrutarea de informatori făcută de organele Securității Statului; cap. 14 - „Tudorel”, despre sârba încinsă de Iorgu și Mitrana, în târgul Dăbulenilor; cap. 16 - „Iadul deportării”, despre necazurile deportării forțate a celor incomozi regimului, tocmai în inima Bărganului; cap. 29 - „Focul și apa”, despre incendiul „pus” la Caraioru.

Cu acest mit al învierii și revenirii acasă, ori al morții celor două soții, pe care îl trăiește Iorgu Tănăsache, în această pendulare ludică, cu tot cloccotul sufletesc, autorul va lăsa loc și altor cante de timp care să lărgească, mereu și mereu, alte orizonturi de interpretare unui virtual cod al tragediei, și unde imaginația sa se va cristaliza în alt orizont al unor scrieri viitoare.

Cartea de poezie

Ada Stuparu

Poezia care pulsează în ventricule

După volumul de debut *Lansare de promisiuni*, apărut în Editura Kron-Art în anul 2018, Elsa Dorval Tofan își onorează angajamentul de a-și semnala în continuare prezența literară prin volumul de poezii intitulat *Antimetafore*¹. Din titlul ales pentru noua apariție se distinge o atitudine neoavangardistă, de refuz al modalităților poetice tradiționale, dar și opțiunea pentru un alt fel de a scrie, pentru o altă estetică. Poeta însăși, conștientă de noutatea la care subscrie, se înregimentează în infrarealistă, atitudine literară și filozofică deja bine consolidată în scrisul românesc. Imboldul creator care o dirijează pe poeta româno-canadiană este conceperea poeziei ca o posibilitate de eliberare de toate convențiile și limitele impuse de societate. Aparută la inițiativa unor artiști din Mexico City în anii '70 ai secolului trecut, orientarea infrarealistă a fost considerată de acești poeți rebeli „un Dada mexican”, în apropierea Generației Beat. Totala libertate și ieșirea de sub jugul raționalului a fost formulată de pictorul chilean Roberto Matta „Blow the brains out of the cultural establishment”. Activarea spontană a imaginației, eliberarea omiricului sau exploatarea zonelor iraționalului sunt acreditate ca surse poetice.

O ipoteză de lucru poate oferi elementul de compunere *infrarealistă*, semnificând „dedesubt”, „de mai jos”, „dincolo de”, ceea ce conduce spre definirea unui palier al realității, acela al elementelor de bază care susțin și condiționează structura unui sistem. Observator lucid, atent, dar nemilos al realității, autoarea propune un nou tip de lirism, identificat în prefața volumului *Antimetafore* „ca o reflecție critică și lucidă asupra destinului omenirii, la nivel global, reprezentativă pentru sentimentul de singurătate, neîncredere și derută al omului contemporan, după moartea ideologiilor și apariția inevitabilă a noilor provocări și întințifico-technologice, dar și politice.” (p.11)

Universul poeziei Elsei Dorval Tofan este căutat în adâncime, la nivelul structurilor de bază. Adevărul cu care se deschide volumul *Antimetafore* este „pentru imposibil nu există constrângere” (*Ad impossibilia nemo tenetur*), încheind cu *Peștele de pe copertă*, pentru a afla că acesta este din plastic. Este semn al unei lumi care și-a devalorizat naturalul. Acest efect se revărsă și asupra creației, pe care poeta o vede în criză: „Poeții, în grevă, zgândăresc gelatina, foia memoriilor/ Inspirații, îi fac respirație gură la gură, o redemarează./ Dar de atât încercare e inecată, de atâtă manipulare/ Oflită...”, iar „Poezia e în burn out, rima, în atac/ De panică, proza e desfrănată, iar drama e depresivă” (*Burn out*). Perspectiva este totuși luminoasă, când se devaloază travaliul: „Selezionează claviatura, selezionează diacriticele./ Am grijă de acum-ul pe care îl numesc reprezentare./ Suficient să pui glugă utopiei, suficient să-i fie/ Cald, fantezia devine realizabilă” (*Ad impossibilia nemo tenetur*). Responsabilitatea creației este asumată în termenii ludicului și autoironicului în *Despre*

libertatea cuvintelor: „Nu mai putem lăsa cuvintele la zbuguială/ Libere printre razele de soare, fără protecție”. O generoasă atitudine se desprinde din poemul *Circulația în natură*: „Dacă m-ar întreba pe mine ce aş vrea să fac/ Aş răspunde fără nicio ezitare: să împart cu/ Voi tot restul zilelor mele, restul poemelor,/ Visele lor, cu un kir royal și un saumon fumé”. Ieșirea spre alte planuri de referință ale prezentului este revigorantă.

Imposibilul devine posibil atât la nivelul construcției unei alte realități, cât și la acela al limbajului. Pentru a-și reifica universul poetic, Elsa Dorval Tofan aplică o formulă proprie infrarealismului, aceea a libertății absolute de selecție și combinare lexicală, într-o echilibrată tensiune între vis și realitate. Se distinge alternarea năucitoare a planurilor și vocilor lirice, acordând terminologiei medicale și nu numai, dreptul de a face parte din poezie. Poeta vorbește despre viață și moarte cu simplitate, detașare și cinism, ca în poemul *Agnozie*, unde, efect al unei supralucidități, își descrie tatăl „mort de orgoliu în patul/ cel nou, cel mare, cu arcuri tari” dar și mama „moartă de frică”, „contopită în saltea cu garofițe arse/ De un soare cianotic”. Repetitivul obsesiv, nonsensul și absurdul, precum „O să fie bine, măriaș și eu, mortul viu lovit de agnozie” pot aduce creația Elsei Dorval Tofan alături de poezia lui Ionel Ciupureanu din volumul *Venea cel care murisem*, Editura Max Blecher, 2015, după cum biografismul nud, într-o demitizare a familiei, ca aceea din poemul *Cum a fost*, se află în tangenta scrierilor lui Robert Gabriel Elekes publicate la aceeași editură în 2018, sub titlul *o dronă care să mă vrea în șfârșit doar pe mine*. Uneori e și un joc cu cuvintele construind imagini ca în pictura lui Salvador Dali: „piciorul creier cu joc de gleznă și mobilitate... mână-picior, nearticulată și neștiutoare... piciorul-picior./ Ludică ineptie a mentalului înșelător, numită uneori fericire” (*Antimetafore scenei*). În *Atlas nu e gigant* descrierea patologiei este completă: „Mai întâi a început o oboseală dinspre unghi/ Tot mai subțiri, tot mai sfărâmițoase, mate./ Apoi a urcat în torace”. Inventarul lexical este foarte bogat, dar izbutește figurarea: „nu sovăi să circuli prin encefalul meu” (*Bate la ușă!*), „Labirintului osos” (*Burn out*), „transfuzia de cuvinte” (*Conștiința de noi*); „epiteliiu mâinilor” (*Constatări*). Excesul prejudiciază totuși emoția, ca în poemul *Gemene, celulele*, unde se vorbește despre cordonul ombilical, oxigen sărac în atomi, limfopoieza, vilozități cianotice, placenta cărnăoasă, embrioni.

Lumea în care trăiește, așa cum o percepe Elsa Dorval Tofan, se află sub stăpânirea frigului și a bolii: „Pământul se zvârcolește atroc sub menghina gheții/ Pe autostrada suspendată în ceață, mașinile se întrec/ Cu fluturi din sticlă apoasă, viscolul machiat strident/ Așază pe cer o câmpie de fum din care curge visarea./ Numitor comun al somnului și al metastazelor gândirii” (*Canadiană*). Existența contemporană se desfășoară în mișcări fantomatice, șablonarde în *Fantoma din 211*:

„Autobuzul ticsit cu tristeți, corpuri, căști și telefoane, inexpressive/ Fețe, tăceri acute, autobuzul în care el și ea se întâlnește cu spatele./ Cu selfi-ul celui alt, cu măștile împotriva virușilor, plescând gumă”, într-o imposibilitate a comunicării: „Ne încurcăm în vorbe, în diacritice, vocabularul comun e mic./ Tu nu auzi ce văd eu, eu nu văd ce auzi tu” (*De filmat*).

Refuzul lirismului edulcorat permite o vizuire originală și asupra unor teme abordate cu prudență de poeta mileniului III. Iubirea este analizată la nivelul *infrarealist*: „A iubi este un cuvânt/ prin urmare scheletul/ Acestei iubiri fără țesut” (*Iubirea ca silogism*), este demitizată, adusă la nivelul 0 al sentimentelor: „Mă iubești, îmi spui, cum, te întreb/ Ca apa de ploaie” (*Pneumotorax*), dar poate fi și dăruire totală, tulburător animalică, așa ca în *Poezie de dragoste*: - „Ai intrat în cameră/ te-am simțit după miros... Ne privim în iris, în pândă/ unul hrana celui alt”, însă fără complicații metafizice: „pândim fără răgaz/ Contopirea noastră metaforică... fără nicio metaforă.” Bucuria renașterii naturii se concretizează totuși în metafore, de care poeta este conștientă: „Seismul primăverii forțează explozia cuvintelor perle șirag” (*Metafore. Metafizice*).

Apelul la narativ semnaleză prin prozaicul accentuat declinul și dezabuzarea omului civilizației moderne. Așa sunt *Așteptând autobuzul*: „În stație facem rândul, demoni și cadavre așteptăm autobuzul.”, poemul *Gingăbel* care consenmează Crăciunul cu brazi din plastic și zăpadă artificială, când „Copiii sunt nedumeriți, în magazine toate sărbătorile/ Sunt la fel, muzică, sclipici, grabă, isterie generalizată”. Anularea esenței umane este un semn al degradării lumii contemporane în *Transumanism*, o povestire terifiantă de tip SF, în care „roboții de casă își fac de cap” într-o existență programată. Ancorată în realitatea imediată, poezia Elsei Dorval Tofan integrează (am zice poezitează) toate stilurile funcționale, într-o pledoarie pentru redescoperirea umanului, „ar trebui/ Să reinvițăm mersul, să purtăm pe umeri porumbei” (*O elegie*) Desigur, și poezia poate face aceasta.

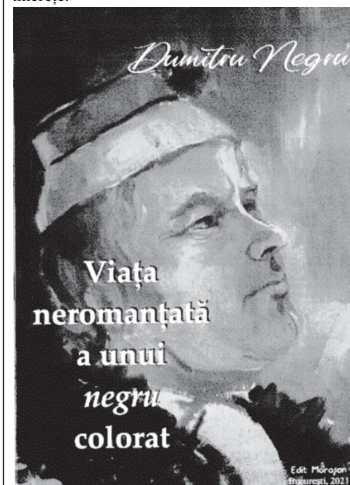
Deși programate ca *Antimetafore*, poemele sunt puternic creatoare de emoții estetice; trăirile cului devin gheziere izbucnite în câmpul de gheață al „vremilor noroioase”. Pulsând în ventricule, versurile urmăresc zigzagul cardiogramelor trăirilor, servindu-se de fragmentarea logică și gramaticală. Important este că poeta găsește un stil al său și descoperă un nou univers de investigație prin poezie. Într-o proiecție pentru mileniul III, George Asztalos considera în *Manifestul Infrarealist* că „infrastructura artei trebuie bazată pe o axiologie nouă”. Elsa Dorval Tofan contribuie cu succes la această construcție.

¹ Elsa Dorval Tofan, *Antimetafore*, Prefață *Homeostază, metastază și stază* de Iulian Cătălin (p.5-13), Editura Creator, Brașov, 2020

Lansare de carte

Culori în cuvinte

Suntem, iată, la Biblioteca județeană „Marin Preda” din Alexandria, într-un cerc restrâns, urmare a nefârșitei și torturante pandemii. Aici, am prilejul să mă reîntâlnesc, după destui ani, cu un drag prieten din adolescența și tineretea mea: profesorul și pictorul Dumitru Negru, din Turnu Măgurele. Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România. Un nume cunoscut și afirmat în rândul confrăților săi din județ și din alte zone ale țării. Dacă m-aș lăsa ispitit de numele său, aș crede că lui Dumitru Negru îi place cadrul nocturn, cu reverberații constante în creațiile sale. Nimic mai neadevărat: experimentatul și extrem de sensibilul artist tumean trăiește și respiră lumină. O permanentă lumină interioară, în care frează l-a convertit, prin penelul său, în opere plastice emoționante și seducătoare. Picturile sale interpretează și recompun viața, natura înconjurătoare, trăiri și sentimente fermecătoare, durabile. El trăiește și se exprimă, frumos și expresiv, prin viul muzical al cuvintelor. Este un pictor al esențelor, al acelei poezii plastice, care nu au început, nici sfârșit și nici vârstă, ci o răvășitoare tinerțe.

Ne știm demult, de pe vremea când, elev fiind, frecventam renumitul Cenuclu literar de la Casa de cultură din Turnu Măgurele, îndrumați de minunatul și blajinul dascăl și poet Florian Crețeanu, prieten de tinerete cu Zaharia Stancu. Acolo, la întâlnirile noastre duminicale, descindea, calm, luminos și mereu zămbitor, pictorul Dumitru Negru. Intervenea rar în dezbateri, dar când o făcea, se exprima ca un spirit cultivat, iubitor și cunoscător de literatură, de poezie, în special.

Acum, iată-l pe Dumitru Negru și în ipostaza de pictor de cuvinte, de literat. Cartea sa *Viața neromanțată a unui „negru” colorat* (amintiri, confesiuni, interviuri, creațiuni, însoțite de o bogată iconografie personală) impresionează printr-o deplină sinceritate, prin secvențele dezvăluitoare ale unei vieți de artist tumultuoase, trăită la temperaturi înalte. În aceste pagini ne vorbește despre ani copilăriei, despre dramele familiei sale în anii plini de drame ai dictaturii comuniste, despre devenirea sa profesională și, desigur, ca pictor. Pagini tulburătoare, în care m-am regăsit, nu de puține ori. Îmi este nepus de drag Turnu Măgurele, orașul lui Dumitru Negru și al adolescenței mele. Și acum, după atâția ani, mă urmărește farmecul lui. Cu străzi liniștite, străjuite de tei și castani, ale căror policandere albe și înmiresmate, parcă înfloreau și iarna! Orașul întâilor și sfioaselor noastre iubiri și plimbări prin parcul central, imagini pe care pictorul Dumitru Negru le-a nemurit în pânzele sale. Și, poate, și prin cartea sa.

Revenind la aceasta, ea nu se vrea altceva decât un tandru și luminos obstacol în calea uitării.

La această manifestare culturală, (moderator Valentin Pașa, directorul Bibliotecii Județene „Marin Preda” Teleorman), au luat parte scriitorii Stan V. Cristea, Florea Burtan, Valeriu Ioan Găgiulescu, pictorii Dumitru Ciocan, Ion Baban, bibliotecari din cadrul aceleiași instituții, reprezentanți ai mass-media locale.

Florea Burtan

Restituiri

Nicolae Scurtu

Câteva cartoline necunoscute ale lui Marin Preda

În deceniul șapte al secolului trecut am asistat la o «suspectă» liberalizare și, totodată, normalizare a relațiilor dintre puterea comunistă, instalată în anul 1965, și oamenii de artă, care reprezentau, de fapt, elitele culturii naționale.

Din nefericire această «destindere culturală și, firește, spirituală» a fost un joc pervers al regimului de la București, care a surprins și supraviețuit atitudinile, gesturile și inițiativele unor scriitori și cărturari din cei mai însemnați și credibili în același timp.

Unul dintre cei mai străluciți prozatori ai momentului, care se impusese, *definitiv*, în epica națională prin povestiri, nuvele și romane era Marin Preda (1922–1980).

Grație acestei neașteptate «deschideri», Marin Preda izbutese să întreprindă câteva călătorii în Anglia, Germania, Franța și Italia de unde trimite prietenilor din țară răvașe emoționante, cartoline ilustrate și chiar epistole.

Unul dintre cei ce s-au bucurat de simpatia și atenția specială a lui Marin Preda este istoricul și criticul literar, jurnalistul și memorialistul Mihai Gafița (1923-1977), care l-a secundat, cu pricepere și devoțiune în perioada când autorul romanului *Moromeții* conducea și coordona Editura „Cartea Românească”, patronată de Uniunea Scriitorilor din România.

Cele cinci cartoline¹, necunoscute până acum, sunt trimise lui Mihai Gafița din Londra, Hamburg, Lorelei și Paris și surprind prin umorul, ironia și nestăvilita putere de admirație și de exteriorizare a unor gânduri.

Impresionează faptul că aceste documente literare au fost păstrate cu grijă de istoricul literar Mihai Gafița și, în cele din urmă, au ajuns, pentru totdeauna, la Biblioteca Națională a României.

*
[Londra], 12 februarie [19]67

Ilustrație care se trimite cu riscul ca destinatarul să mai fi primit aceeași de la alții!

Salutări!

Marin Preda

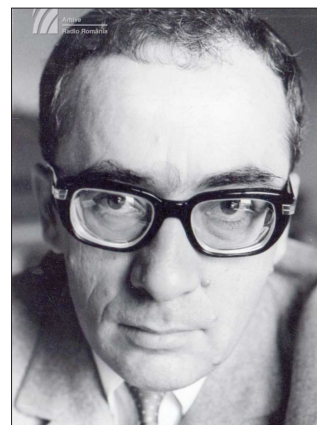
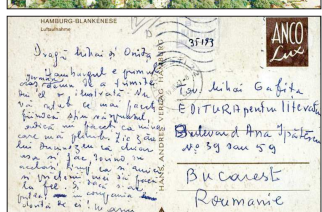
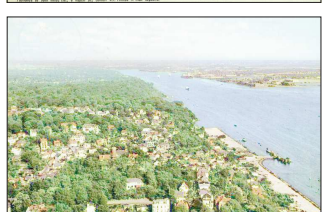
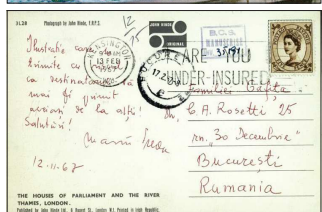
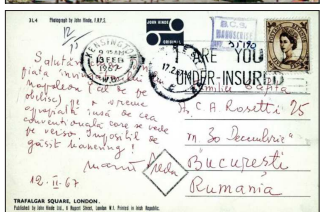
[Familiei Gafița, Strada C.A. Rosetti, nr. 25, Raionul „30 Decembrie”, București, România].

*
[Londra], 12 februarie [19]67

Salutări chiar din piața învingătorului² lui Napoleon (cel de pe obelisc) pe o vreme apropiată, însă, de cea convențională care se vede pe verso. Imposibil de găsit Maneving! 2(4).

Marin Preda

[Familiei Gafița, Strada C.A. Rosetti, nr. 25, Raionul „30 Decembrie”, București, România].

*
[Paris], 21 ianuarie [19]68

Salutări prietenești din partea lui
Marin Preda

[Familiei Mihai Gafița, Strada C.A. Rosetti, nr. 25, București, Roumanie].

Note

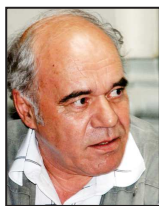
Originalele acestor cartoline necunoscute se află la Biblioteca Națională a României din București. Manuscrisele nr. 35190, 35191, 95192, 35193 și 35194.

1. La care se mai adaugă o epistolă din ~ *marți, 2 noiembrie [19]71* trimisă lui Mihai Gafița și pe care am publicat-o în *România literară*, 42, nr. 17, 21 mai 2010, p. 14. [O epistolă necunoscută a lui Marin Preda].

2. Pe verso acestei cartoline se află imaginea ~ *Trafalgar Square – London*, în care există un obelisc cu chipul amiralului Nelson ce a condus flota engleză, în bătălia din 21 octombrie 1805, obținând o victorie absolută împotriva flotei franco-spaniole.

Cartea de istorie

Florentin Popescu

Un Eldorado al literaturii noastre: Perioada interbelică

Să deschidem, stimați mei cititori *Micul Dicționar enciclopedic* și să recităm (pentru a avea o definiție exactă!) cuvântul „Eldorado”: „Țară imaginară, considerată fabulos de bogată în aur, pe care conchistadorii spanioli o credeau situată în NE Americii de Sud, între Orinoco și Amazon. Simbol al bogăției și abundenței, a devenit subiect al unor opere literare, cinematografice etc.”.

Făcând o simplă translație, prin comparație, cu ceea ce s-a petrecut în țara de la Carpați și Dunăre, nu e deloc deplasat și neavenit să considerăm că, pe deplin inițiat într-ale literaturii, dl. I. Opreșan va fi avut același gând atunci când i-a venit ideea să alcătuiască un volum (I. Opreșan, *Miracolul literar românesc interbelic. Dialoguri adnotate*, Editura Saeculum I.O., București, 2020) în care să adune opinii, gânduri, aprecieri, considerații, evocări și păreri ale unor contemporani legate de perioada respectivă.

Dl. I. Opreșan, critic, istoric literar, prozator și nu în ultimul rând unul dintre cei mai cunoscuți editori de azi a avut/are, de bune decenii încoace preocuparea de a aduce la lumină probleme grave, serioase de cultură.

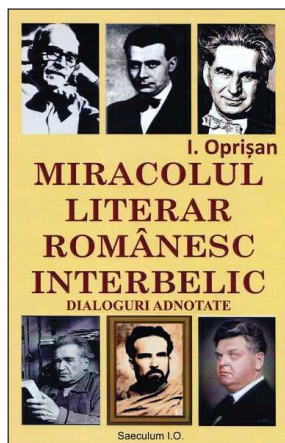
Premiat de Academia Română (în 1986, pentru cartea *Opera lui Mihai Sadoveanu*), cu o bibliografie foarte bogată, (constând în ediții, studii, cuvinte introductive, dar și creații originale, mai exact spus texte de proză), d-sa și-a mărturisit de mai multă vreme pasiunea ca să nu-i spunem slăbiciunea pentru perioada literară românească dintre cele două războaie.

Fărăteș, nu este singurul. Nici primul și nici ultimul. Iar dacă ne amintim bine, aproape nu există lucrare de proporții (istoric literar, dicționar ș.a.) în care subiectul cu pricina să nu fi fost (și să nu fie în continuare) „atins”, mai toți comentatorii găsind de cuviință să facă trimiteri, asocieri, comparații etc. între scriitorii de azi și cei din perioada cu pricina.

Rățuina tuturor judecăților de pe acest palier critic se justifică, se înțelege, grație bogăției de opere, dar și de idei din vremea cuprinsă în intervalul dintre războaie. Un veritabil, metaforic verbond. Eldorado nu numai al literaturii, ci și al filozofiei și al altor științe din România.

D-lui I. Opreșan, după mai bine de șaptezeci de ani de la încheierea perioadei interbelice (calendaristic vorbind) i-a fost greu să găsească, să mai găsească supraviețuitorii „fizici” ai aceluși timp. Vremea și-a spus cuvântul, cei mai mulți dintre cei care au ilustrat cu strălucire ceea ce d-sa numește *Miracolul literar românesc interbelic*, au trecut la cele veșnice, așa încât autorului de acum nu i-a rămas altceva de făcut decât să caute și să descopere persoane și personalități cu recunoscută activitate de cercetare a scriitorilor de atunci. Și nu numai. Este foarte bine și așa, întrucât nu se oferă o sinteză, un tablou panoramic și multifaceted al celui „Eldorado” la care ne gândim adesea cu toții ca în un moment care nu se va mai întoarce niciodată, dar care și-a imprimat puternic amprenta în cultura națională. Și – de ce nu? – ca la un reper, termen de

comparație între ceea ce a fost atunci și ce se întâmplă acum în domeniul/domeniile respective. Las' că, dintr-un alt punct de vedere privind lucrurile, n-au fost chiar puțini scriitorii care s-au format atunci și au continuat să crească și după anii 1944-1945. Așadar, anume maniere, idei, stiluri, feluri de a concepe scrisul literar s-au prelungit și după ce amintita perioadă s-a consumat – cel puțin calendaristic.

Dl. I. Opreșan, filolog care a dovedit în multe rânduri că știe să-și cântărească bine și exact demersurile editoriale, a stăpânit/stăpânește și de astă dată foarte bine subiectul. D-sa nu s-a prezentat ca un neavenit sau ca un agramiu (scuze pentru termen!) în fața celor pe care i-a solicitat să-i răspundă la întrebări. Căci, până la urmă avem a face cu o carte de interviuri, în mare și în bună măsură atipice.

Iată, într-o rapidă trecere în revistă, interlocutorii și subiectele propuse lor de către autorul studiului. Ei au fost arânduți alfabetic – ceea ce înlesnește lectura: Vladimir Beșleagă, „unul dintre scriitorii profund implicați în procesul de rededeptare națională a românilor de dincolo de Prut”. D-sa se pronunță în 1990 (dată la care a acordat interviul, n.n., F.P.) despre realitățile culturale din Basarabia inter și post-belică, afirmând că „S-a lucrat împotriva culturii, împotriva ființei noastre naționale”; Walter Biemel, profesor de filosofie născut la Brașov și emigrat în Germania se confesează și totodată își spune părerea despre „Trecutul, prezentul și viitorul filosofiei”, propunându-i d-lui I. Opreșan o foarte interesantă călătorie prin propria-i biografie, ca și prin tot mai îndepărtatele decenii în care a viețuit și a creat în România; d-na Alice Vera Călinescu, soția marelui critic răspunde la câteva „întrebări fulger” despre tovarășul ei de viață (De altfel dl. I. Opreșan, se ne reamintim, este, între altele, și autorul unei alte cărți, intitulată *G. Călinescu. Spectacolul personalității*, apărută în 1999); Șerban Cioculescu opiniază că „Epoca interbelică a dat literaturii noastre un al doilea clasicism”; Nicolae Al. Cojan a fost provocat să

depena unele amintiri despre Nichifor Crainic, pe care l-a cunoscut în studenție; Eugen Coșeriu a fost rugat să vorbească despre legăturile sale cu România și despre felul în care cultura țării noastre a fost și este receptată pe meridianele lumii; Nicolae Dabija, cunoscutul poet și publicist basarabean, plecat dintre noi nu demult, vorbește cu patos despre multe probleme pe care le au creatorii de dincolo de Prut în zilele noastre, despre valorile culturale de acolo și despre raporturile interscriitoricești; Romeo Drăghici prezintă cititorilor amintiri și momente cu Păstorel Teodoreanu „unul dintre cele mai fascinante mituri ale literaturii române”, cum spune autorul cărții de față; mai doct, în calitatea lui de profesor universitar, Ovidiu Drimba oferă aci un excurs privind „Destinul culturii române în perioada interbelică”; Alexandru Elian deapănă „Amintiri din perioada interbelică”, la fel ca și Mihail V. Fridman; Maria Furtună-Speranția, D. Micu, Ovidiu Papadima, Simona Popa, pr. Gheorghe Popescu, Profira Sadoveanu ori Marta Teodoreanu, soția scriitorului Păstorel Teodoreanu; Lucia Protopopescu prezintă câte ceva din preocupările lui D. Caracostea, legate de „expresivitatea limbii române”; Dumitru Stăniloae abordează un subiect mai puțin discutat în ultima vreme: „Creștinismul român și românismul creștin”.

Mai sunt prezenți în acest volum: D.I. Suchianu („O privire personală asupra perioadei interbelice”), Radu Tudoran („Fițiunea nu-i altceva decât fructul unui șir de experiențe uitate”), Pavel Tuguș (rememorând întâlnirii și discuții cu câțiva mari scriitori interbelici), Traian Ulea („Amintiri despre Păstorel și M. Sadoveanu”), D. Vatamaniuc („Doctoratul la Dimitrie Popovici”), Grigore Vieru („Clasicii ne-au fost pur și simplu furați”).

După această fugară enumerare a autorilor și a textelor se cuvine a mai adăuga ceva. Cartea d-lui I. Opreșan se mai remarcă prin ceea ce am putea numi (dacă termenul poate exprima totul) „omenescul” ei. Fiecare interviu este completat de „Adnotări” – ele singure putând fi considerate un fel de „foi de temperatură” ale discuțiilor, întrucât cuprinde atât date și informații despre partenerul de dialog al autorului, cât și mărturisiri despre locul, împrejurările, cauzele care au generat convorbirea. Se stabilește, astfel, un fel de intimitate între autor (reporterul aflat în misiune) și cititorii lui. De aci și senzația de viață, de spontaneitate, de firesc.

După bunele sale experiențe anterioare (cu volumele despre B.P. Hasdeu și G. Călinescu, ca să ne oprim doar la două exemple din multe altele posibile) dl. I. Opreșan a învățat bine lecția întocmirii cărților de acest tip și, mai ales, a învățat cum să se apropie de cititori, să și-i facă părtași la demersurile lui literare. Fapt mai rar întâlnit la istoricii și criticii literari de azi. Și cu atât mai laudabil, cum laudabil (și fără rezerve) rămâne, în ansamblul ei, această nouă apariție editorială ce pune încă o cărămidă la edificiul solid și înconfundabil pe care și l-a creat, de la o carte la alta, dl. I. Opreșan.

Însemnări

Marian Nazat

Picuri de toamnă melancolică

Ah, ticăloasele astea de zile, cum trec ele unele după altele, cu înțeleasă deznădăduitoare! De aceea, le-aș prinde strașnic de ușor, ca ciocăniți de pretutindeni, le-aș băga strâns între picioare și le-aș mulge ca pe niște oi. Apoi le-aș da drumul să se ducă încotro o vedea cu ochii. Aș face din laptele lor... Ehe, dar ce n-aș face! La ce bun însă, viața e perisabilă, nimic nu ne e lăsat fără termen de garanție.

Sau, asemenea crescătorilor de vite din Vestul sălbatic, le-aș însemna pe crupă cu inițialele numelui pe care încă îl port. Fierul încins le va încrusta pe piele un semn al efemerității mele. Să se știe că infidelele mi-au apărut și mie o clipă. Una, nu mai mult... Dar cine să le apuce întâi și întâi pe zvăpăiatele cornute, când suntem peste șapte miliarde de *văcări zilieri* în staulul planetar...

Amintirea e precum cancerul. Te pomenești cu ea într-un colțisor al memoriei și pe-aci îi e drumul. Un punct mai întâi, apărut în carnea ta, care se tot dezvoltă și-ți umple organismul de noi și noi *tumori*, ca o plasă în care te vei pierde în cele din urmă. Metastazele va birui și vei sfârși cu memoria roasă de propriile-ți amintiri, ce mai paradox!

„În frica de a înțelege, în pudoarea de a înțelege” [1] se află tot secretul vieții noastre. De aci și fericirea și nefericirea omului de a-și pricepe precaritatea și fragilitatea. Finitudinea, ca oșandă supremă și invincibilă.

Demult, în tinerețe, ispitit de mirajul înălțimilor, am cerut unui vultur să-mi împrumute aripile sale. Așa înaripat am hoinărit îndestul, cât să-mi potolească pofta trecătoare. Mi-a plăcut o vreme, de ce să mint, numai că solitudinea zborului începuse să mă dezumanizeze, unde mai pui că, din vecinătatea norilor, abia îmi mai zăream semenii, niște găngăniți mișunând alandala pe pământul ce se micșora amenințator. Le-am simțit, deodată, lipsa și m-am întors printre ei, fără aripi, desigur. Ceva tot am învățat din experiența cu pricina – e mai bine să rămâi om decât să îmții vulturii pe „aceste mereu mișcătoare poteci.” [2]

„La bătrânețe, viața e mai puternică decât somnul – e vigilență și nu-i scapă nicio clipă” [3], citește undeva. Vorbele sunt de-o tristă te traumatică, căci bătrânețea și somnul sunt solii morții. Chiar, la ce-ți mai folosește, la senectute, să stai cu ochii pe fugarnicele clipe și să le monitorizezi ca un agent de circulație? Blazarea rămâne blazare indiferent dacă e sau nu vigilență...

Pe coama anilor, îți repeți resemnat, cu un soi de obidă, atât: „Nu mai am vreme să mă trăiesc, pe mine.” [4] La naiba cu clipele ce-ți scapă ireversibil!

Cică „toate filozofiele lumii, toate durerile, pot dispărea dintr-o singură sărutare” [5]. Ce bine ar fi să fie astfel!... Însă nu e așa, sărutul nu te leagă de toate beteșugurile și pentru totdeauna. Cel mai adesea, sărutul devine o cicatrice, vorba poetului...

„Dragostea mea, ne-am întâlnit înșotăși și ne-am bătut toată apa și tot sângele; ne-am întâlnit infometaji și ne-am umflat așa cum mușcă focul, lăsându-ne unul pe altul răniți.” [6]

O haită de sălbăticiuni cu colți uriași și cu fălci înfricoșătoare s-a năpustit asupra casei în care am copilărit. Mai întâi, jivinele au mușcat din curtea de alături, părăsită iremediabil. N-a curs o picătură de sânge, nu s-a auzit niciun scâncet, ca atunci când rupi fășii dintr-un cadavru. Dîhâniile s-au apropiat pe furis de băutura bunicii, înfingându-și dinții ascuțiți și lungi în amintirile despre mine. M-a durut cum nu vă închipuiți și am țipat sfâșietor. Fiarele necrofage au fugit speriate și s-au puit în bălăriile de peste gard cât să se vindece de sperietură. Așteptă un moment prielic și vor ataca iarăși, nu-i nicio îndoaială. Un timp le voi ține piept, dar nu prea mult...

Cain îi zice lui Dumnezeu, înfruntându-l cu trufie: „Eu mi-aș fi dat viața pentru el, dacă nu mi-ai fi distrus-o tu pe a mea.” [7] Și căți l-ar lua aiodoma peste picior pe Cel de Sus... Numai că eu sunt curios să aflu ce i-a spus Abel divinității.

Până azi n-am crezut că „niciodată nu e opusul lui târziu, opusul lui târziu e prea târziu” [8]... Și când e prea târziu, te napădește melancolia... Fîndcă *niciodată* n-am crezut că într-o zi va fi prea târziu.

[1] Curzio Malaparte, *Piela*[2] Nicolae Labis, *Noi, noi!*[3] Andrei Platonov, *Cevengur*[4] Alice Voinescu, *Jurnal*[5] Vintilă Horia, *Dumnezeu s-a născut în exil*[6] Pablo Neruda, *Aventura*[7] José Saramago, *Cain*

[8] Ibidem

Note de lectură

Nicolae Dina

Plutind între realitate și vis

Uneori, chiar dacă nu ai avut o întâlnire *tête-à-tête* cu un om, dar cu care ai purtat, o dată – de două ori, o convorbire telefonică, trăiești cu convingerea că-l cunoști de-o viață, că-ți este mai apropiat decât mulți alții de lângă tine și chiar că-ți-a devenit prieten. Acesta este sentimentul care-mi tresălta sufletul atunci când primesc și citesc revista *Rotonda valahă* fondată și condusă de **IOAN BARBU**, octogenarul vălcean mai mult decât vivace și veloce la vârsta sa având în vedere complexitatea activității ca prozator, publicist, cronicar, eseuist, promotor al culturii și literaturii române, ca fondator (și) al ziarului *Curierul de Vâlcea*, cu suplimentul de cultură *Curierul literar și artistic*, dar și al Editurii „Antim Ivireanul” și Președinte-fondator al Asociației Culturale „Curierul de Vâlcea-ACCV”. Ca promotor al artei și literaturii române excelează și prin inițierea și desfășurarea anuală a Salonului Național de Literatură și Artă „Rotonda Popilor Aprinși” ajuns la a X-a ediție, și a „Festivalului Cărții de Râmnic”, ajuns la a VII-a ediție.

La un moment dat, Ioan Barbu afirma că „viața m-a purtat [...] în numeroase locuri ale țării [...]”. Am avut destul de multe tangențe de idei și de suflet cu oamenii pe care i-am întâlnit”, în aceste preambulări aflându-se și județul Teleorman, mai precis la Deparați-Hârlești, unde a urmat cursurile claselor II-IV, având în vedere faptul că acolo „tatăl său era șef de post de jandarmi”, iar, pentru o perioadă de șase ani (1962-1968), a funcționat ca „profesor și director la Casa de copii școlari din Siliștea-Gumești” (Stan V. Cristea, *Județul Teleorman*, Dicționar bibliografic. Cultură-Artă-Știință, 1996, pag. 71), perioadă în care a și debutat cu proză la un ziar („Secera și ciocanul”, 1965) din Pitești.

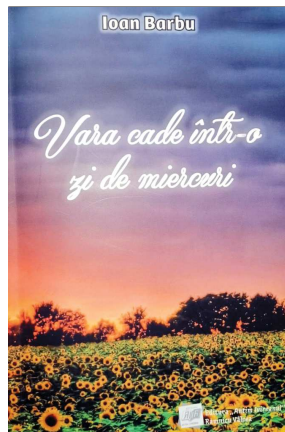
Cultivând cu precădere genul epic, Ioan Barbu a publicat numeroase romane și volume de proză scurtă, la acestea din urmă adăugându-se **Vara cade într-o zi de miercuri** (Editura „Antim Ivireanul”, Râmnicu-Vâlcea, 2021), volum care, deși nu cuprinde decât nouă proze, devine atractiv prin spiritul mereu viu al autorului, prin simplitatea firească subtilitatea stilului, dar și prin complexitatea semnificațiilor tramei și a personajelor povestirilor, proze în care realitatea și ficțiunea se îmbină armonios, conform viziunii scriitorului care afirma cândva: „Ca scriitor, gândesc, poate nu numai eu, ca îngemănarea acestora să fie una intimă, de structură, capabilă să-i confere prozei unitate, tensiune și fuență”.

Iată o profesiune de credință admirabil ilustrată în volumul de față, prin câteva povestiri care au în centrul lor credințe, eresuri și superstiții populare cultivate mai ales în mediul rustic, în satul de odinioară văzut ca un adevărat *axis mundi*: „Sub fascinația trenurilor și a călătoriilor am avut revelația că satul meu este în centrul lumii”. Satul natal a rămas în sufletul autorului, în visele și în visurile sale și, ori de câte ori revine aici, îl găsește cu „aceiași farmec al locurilor și al casei în care m-am născut, cu neclintii nuci sau mere aromitori, cu aceiași vechi obiceiuri de pe vremea bunicii Anica [...]”. Satul meu se află tot în centrul lumii” (*Centrul lumii*).

Așadar, satul și copilăria sunt primele două teme cultivate în câteva proze, văzute fie în timpul războiului la Cotul

Donului unde „tați și feciori din satul meu s-au dus și ei la Katiușa și duși au fost”, nenorociri în urma cărora „bătrânii ciopleau coșciuge, femeile împleteau colaci”, fie în suferințele și durerea trăite de un copil care „își plângea negura din suflet” la mormântul tatălui care trecuse în lumea de dincolo, tristețea fiind atât de profundă, încât „fiecare lacrimă se făcea candelă”, natura însăși împărțându-i sentimentele: „Afară, vremea era mohorâtă. Supărată vreme! Ca sufletul lui Nechita!” (*Lacrima se făcea candelă*).

Copilăria este marcată de superstiții, de credința în blesteme și în fatalitate. O întâlnire cu pisica neagră, visele zburcimate ale unei mame, cu „păpuși cu ochelari negri, fluturând ștergere cu

bănuți înodați în colțuri”, cu un copil care „avea ochii scoși, i se vedea creierul”, cu un „pește uriaș cu cap de balaur”, sunt interpretate de țigancă ghicitoare a satului drept semn al unei mari nenorociri. Este un mister dispariția liceanului Dumitru, interpretată de mama lui, Anica, drept un blestem pentru faptele abominabile ale tatălui, Gheorghe, care, înhățat cu niște hoți de cai și, mai apoi, cu niște profanatori de biserici, ajunsese la ocnă unde se îmbolnăvise de oțică, boală ce-l va duce foarte repede la groapă. Păcatele lui, în credința oamenilor, se vor transmite „la copii și la șapte neamuri”, astfel că, mintea Anică este bântuită de influența nefastă a unei casete de argint furate dintr-o biserică și, pe patul de moarte, cere celor din jur să fie dusă tot la o biserică ca să poată muri liniștită, scăpând astfel de „plânsul zburcumat de femeie, cu frânturi de vorbă” și de „bocetul sfâșietor” ce aude în visele sale (*Blestemul din caseta de argint*).

Trăitor, o vreme, în Teleorman, sigur că Ioan Barbu surprinde un obicei barbar ancestral practicat pe aceste meleaguri (descrie în amănunt, de altfel, chiar de Zaharia Stancu în romanul „Desculț”), și anume pedepsirea miresei care călcase strâmb înainte de măriș. Constatând lipsa castității miresei, obligatorii în concepția oamenilor, ginerele o poartă pe cea vinovată pe grăp până la casa socriilor, arborându-i cămașa nupțială într-un proțap, cămașă care „n-are pic de sânge, semn că mirele n-a găsit-o curată”. Dar dorința de avere a tânărului și a

părinților lui este mai puternică, astfel încât cele patru pogoane de pământ oferite de socrii mici o spală de păcate pe mireasa care se întoarce la casa bărbatului, deși „rușinea de a-ți pierde fetia înainte de a te mărita” o va însoți toată viața. Cu această ocazie, bun cunosător al obiceiurilor și tradițiilor de nuntă din satul natal, Ioan Barbu nu pierde prilejul de a le prezenta în amănunt, evidențiind frumusețea și farmecul lor (*Memento*).

O altă temă majoră o reprezintă dragostea, aceasta fiind văzută numai oniric, starea de vis a prozatorului aducându-i în față femei a căror „frumusețe dezmoștește chiar și sufletele ferecate”. De cele mai multe ori, ele, femeile, își aleg bărbații, și nu pentru totdeauna, ci pentru „o aventură și atât”, cum se petrec lucrurile cu stewardesa „înaltă, cu părul castaniu” și cu „trup-u unduios” din *Visul unei nopți*.

Nici eroul din *Fata în alb* nu are parte de iubire statonică, fiindcă vânzătoarea din prăvălia cu mărfuri din Italia, având „chipul cu o privire cu mii de lumini”, o tânără „sofisticată, cu moravuri libere, elegantă și spirituală, care ascundea în ochii-i ca aburul mării toată lumina soarelui trezit prea devreme de o primăvară grăbită”, îi acordă doar o noapte de dragoste în care „trupurile unite au devenit piese mute pe o planetă care nu are nume”. Dar „orice poveste e făcută să dispară ca un abur!”, așa că, trezit la realitate, tânărul rămâne doar cu... amintirea unui vis frumos.

Și mai interesantă este povestirea în care onirismul își dă mâna cu fantezia creatoare. Visul naratorului reface un moment important din Renașterea italiană, nașterea lui Leonardo da Vinci, ca rod al dragostei dintre nobilul Don Ser Piero, un avator al său, și Lisa, o tânără de „o frumusețe stranie, ceva de chinezioaică: ochi negri, mari, migdalați, gene lungi, nasul drept și delicat, gura ușor cămoasă, dar perfect modelată”. În portretul tinerei o vedem pe celebra Mona Lisa, creația de mai târziu a lui da Vinci, întruchipată de „sclava lui Vittorino, adusă din China”, cu părul „decorat cu flori de câmp, prinse în ace lungi cu măciulii din aur și fluturi mari, ciudați și extravagani din fildeș”, tânăra cu care a avut o aventură „din cele ce se uită în veci”, mai ales că „freamătul ei tumultuos a făcut să se ivească Leonardo”, copilul „cu chipul nimbdat de același surâs scâldat în abisuri cerești”. Avem aici o dublă geneză: geniul născut de Lisa, va deveni creatorul Monei Lisa, tabloul ce va nemuri, de-a lungul secolelor, talentul său de excepție.

Întregul volum evidențiază nu numai talentul narativ, ci și măiestria cu care folosește dialogul și arta portretistică, personajele căpătând viață prin împletirea armonioasă a epitetului cu metafora și comparația subtilă, prin relația cu alte personaje, prin limbaj și comportament. Stilul colocvial, limbajul simplu în care neologismele își dau mâna cu expresii și cuvinte populare cunoscute de autor încă din copilărie și prin permanența legăturii cu plaiurile natale, duioșia, emoția și sensibilitatea sufletească subliniind talentul și măiestria artistică a unui prozator cu evidente calități narative, cu multă experiență și știință a utilizării valorilor expresive ale limbii române slujite în întreaga viață.

Gânduri de scriitor

Despărțirea de amintiri

Nu pot trăi fără amintiri. D-asta le-am și interzis să plece singure în lume. Cum să se descurce fără mine?

Suntem mari de acum, mi-a spus cea mai îndrăzneată dintre ele, așa că lasă-ne să ne vedem de viața noastră.

Sunteți amintirile mele, le-am zis, viața voastră e totuna cu viața mea, n-au cum să fie separate.

Zău? am auzit un imens hohot de râs venind din spatele celei cu care tocmai vorbisem.

Erau amintirile cele mai mici, alea de-o șchioapă.

Și voi vreți să plecați? le-am întrebat. Și noi, mi-au răspuns ele, îngroșându-și vocea ca să pară mai în vârstă.

Credeți că puteți să mă păcăliți? Vă știu pe fiecare în parte, nimeni nu vă cunoaște atât de bine ca mine. Împărțim, așa cum ați auzit, aceeași viață.

S-o crezi tu! a răbufnit amintirea de la care pornise revolta, fiindcă despre asta era vorba.

Ea era, fără nici o îndoială, capul răutăților. Cea mai veche amintire a mea, dintr-o zi de vară,

când ședeam pe pragul casei și mușcam dintr-un strugure crud!

Nu-mi venea să cred că-mi făcea tocmai ea una ca asta!

Nu-i lipsise niciodată nimic, o răsfățasem mai mult decât pe toate celelalte la un loc.

Am simțit cum mi se strepezesc dinții de la strugurele acela!

Abia acum, nu atunci!

Să nu încerci să ne oprești! m-a avertizat o altă amintire, tot așa de veche ca prima.

Dintr-o zi de iarnă, când mă trăgea tata cu sania prin zăpadă.

Și tu? am întrebat, simțind cum începe să-mi fie frig.

Du-mă în casă, tată, m-am pomenit spunând, nu atunci, ci acum. Vreau să stau cu spinarea rezemată de sobă!

A izbucnit un nou hohot de râs.

Vezi de ce vrem să ne luăm tâlpașii? a prins dintr-odată curaj amintirea primei zile de școală.

Apropoe c-o întrecea în înălțime ghiozdanul pe care-l purtam în spate.

Nu ne mai putem bizui pe tine, a continuat ea, încurci mai mereu prezentul cu trecutul, așa că...

Nu e adevărat, îmi sare doamna învățătoare Băltatu în ajutor.

E îmbrăcată în rochie de mireasă. Sau poate numai în părul ei alb, de femeie bătrână, care i-a crescut până la călcăie, chiar mai jos, până hăt, departe, în fundul pământului!

Deodată se strecoară în față câteva amintiri din vremea tinereții, când îmi căsunase să mă îndrăgostesc.

De voi chiar că vreau să scap! încerc eu să le pun cu botul pe labe, gândindu-mă la oamenii care nu găsesc nici o astfel de amintire în trecutul lor.

Luăți-le pe astea, le voi spune acestora, să vedeți și voi cum e!

Îndoesebi atunci când rămâi după fiecare iubire cu un gust dulce de cenușă în gură.

Bucurați-vă de ele!

Știi ce? tine să mă liniștească amintirea ce conduce revolta, nu suntem, cum poate crezi, lipsite de inimă!

Unele dintre noi ori să rămână cu tine. Pentru tot restul vieții.

Și chiar înainte ca ea să termine, văd desprinzându-se din grămadă două dintre cele mai întunecate amintiri ale mele.

Amiaza de iunie, când l-am dus pe tata la groapă. Și ziua de toamnă, când mama mi-a spus, fără să scoată o vorbă, e timpul să plec și eu, știți bine că taică-tu nu prea se descurcă singur!

Și eu, am vrut s-o întreb, eu o să mă descurc?

În timp ce mă chinuiam să-mi descleștez gura, amintirea zilei aceleia de octombrie mi-a citit gândurile, răspunzându-mi ea în locul mamei:

Tocmai d-asta ne-am gândit să-ți rămână și ție ceva, ca să ai, când o să simți că-ți-e greu, de ce să te bucuri. Noi două n-o să te părăsim niciodată! E bine așa, ce zici?

E bine, am răspuns, mai bine de atât nici că se putea!

Ștefan Mitroi

Cartea de poezie

Nicoleta Milea

Destinație către cer nou

Adriana Butoi pornește pe calea poeziei conștientă de capacitatea ei în tălmăcirea stărilor pe care le dă sensul bun al cuvântului. După volumul de debut, „Prescurtarea literii mari” (2015), publică cea de a doua carte, „Dincolo de capătul lumii” (2017).

Cel mai recent volum, „Impar” (2021), este un autoportret liric, uneori cu inflexiuni epice, caligrafiat discret și elegant, când mai intens, când mai pastelat, în funcție de vibrația trăirii hățișurilor vieții. În ansamblul lui, volumul legitimează capacitatea poetei de a subordona intențiile, viziunii sale artistice.

Cititorul găsește în poemele acestui volum – topos al înțelepciunii – o sursă de reverie și de meditație. Ieșirea din sine, în accepțiunea sa primordială, o ajută să descopere interioritatea unui timp care atinge gradul de devalorizare într-o era în care schimbările au loc rapid, în toate încorporările lor, fie tipice, fie atipice: „timpul nu trece prin noi/ timpul trece prin timp” (*amunț cu oră fixă*).

Cu spiritul său intuitiv și reflexiv, departe de orice excese și exaltări, se apropie de calea necesară oricărui zbor adevărat, intenționând să-i restituie cuvântului libertățile sale originare: „cele mai frumoase anotimpuri/ sunt cele pe care le creionezi/ fără pretenții fine de artist consacrat/ culoarea redefineste sensuri/ pictogramele pentru înfinit sunt destul de rare/ nici nu pot respira în același timp/ realitatea se poate sufoca subit/ ca un copil care învață prea repede să zboare/ iar

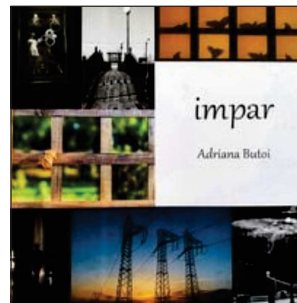
pentru un update veritabil/ e cert că altundeva/ începe cântecul de primăvară” (*atenție reinterpretată*).

Contemplativ, detașată, scoate în evidență tot ceea ce păstrează ca semnificație profundă și universală. Transferă spiritul creator într-o meditație estetică asupra *ființei* poeziei, a sensului de transfigurare artistică, operează adesea cu noțiuni de poetică și din semiotică. Afirmarea valorii inițiatice a limbajului (întâlnită adeseori la romantici) dobândește valențe noi aici, din punctul de vedere al psihologiei creației: „mă străduiesc să combin cerul/ cu o iarnă fără zăpadă/ ca-n alegoriile lui Manet/ amestecul acesta provoacă o confuzie de moment cu siguranță/ dar pot transforma tiparul romantic în artă narativă/ de dragul întâmplărilor fantastice/ luna de pe cer (despre expresie vorbesc) ar putea fi o treaptă a inițierii/ dacă judecăm la rețea și cu o oarecare exigență/ sentimentalismul contemporan/ dar voi încerca să elimin clișeele siropoase/ pentru a nu inversa reverie cu desfășurarea acțiunilor/ și excesul nejustificat al neologismelor/ putem descifra împreună vreo ars poetică de ultimă oră/ sau dedublarea lui niciodată/ pentru că tot formalismul acestei liste de preferințe/ există și interpretări raționale” (*capriciu matinal*).

De cele mai multe ori, liricii poeziei îi ia locul epica poeziei, care operează katharsisul cu instrumentele adecvate. Spiritul mereu alert ia chipuri noi, ocolind roata pierzaniei. Maniera în care se

orchestrează unitatea ține de oglinda întoarsă, trecută sublim prin fața cititorului, de la un poem la altul: „Dacă vă tot chinuie puritatea/ și nevoia de a explora în public ideea în sine/ vă propun să vă lăsați frustrările în pace!// E aproximativ imperativă pauza asta/ chiar dacă ați învățat un pic mai târziu...// Mimesisul nu e joc/ nici argumentele nu sunt fericiri contrafăcute.// Diferența esențială/ e distanța asumată/ între minciunile uzuale și naivitatea vulnerabilă.// Să nu vă închipuți/ că orice scenariu se poate transforma/ în exemplu de bună practică.” (*asocieri banale între muzică și citate umile*)

Asaltată de neliniști, mai rar și de îndoiele, trăiește din plin dramatismul pe care îl transmite în mimetismul autenticității; într-un fel e un exercițiu purificator și nu o utopie sau un blestem; o ciudată fascinație ce emană vraja subtilă a cuvântului. Niciodată nu se lasă constrânsă de conjuncturi să se conformeze posibilităților de a se adânci în condiționat. Ca să înțeleagă și să se înțeleagă mai bine pe ea însăși, nu ezită să-și folosească la maximum potențele cu care a înzestrat-o natura, dar pe care și le-a cultivat din plin: „atenționările complementare/ au cauze de tot felul/ așa cum naturalețea și simplitatea/ au interacțiuni greu de perceput/ la nivel cognitiv// să nu vă speriați de puterea cuvântului/ nici de ritualului/ nici de obinșnutei// verticalitatea are o mie de interpretări/ la fel și visul// dar dacă nu remarcăți distincția// nu vă chinuți să

mimați perfecțiunea.” (*malformația unui tablou cu ramă perfectă*)

Poemele volumului „Impar” au statut de concepte, variabile, reflexii, reflecții... ca dimensiuni sunt scurte, dar asta nu înseamnă că sunt sub semnul unui suflu redus, dimpotrivă, concentrate, ele marchează apropierea identificării existenței cu însăși esența rostirii lor: „remarc cu ilaritate/ aspectul strict formal al dorințelor/ și jocul scenic al dedublărilor/ consecințele ar putea fi imagini remarcabile/ doar dacă mâine s-ar juca vreo finală/ remarc cu ilaritate/ tabloul perfect sau tabloul „perfecțiunii”/ ca o regie proprie/ și schimburi de replici pe fugă/ fuga spre niciunde/ în stilul oricum sau oricui/ de preferat ar fi/ să finalizezi toate demersurile/ cu punctele astea imaginare/ fără restricții/ fără complicații/ să pot schimba ilaritatea/ cu un subiect acceptabil și acceptat/ de ambele părți/ manipularea nu ar mai avea majusculă/ jocul monden ar declara validă o clauză în contract.” (*reflexii, reflecții... și altele*)

Pentru Adriana Butoi, aici, poezia este mai mult un pretext de a pune în valoare tot patosul cugetărilor unei existențe trăite și dăruite cititorului.

1 Adriana Butoi, „Impar”, Editura ArtBook, Bacău, 2021, 131 p.

Cartea de proză

Aureliu Goci

Complexitate și rafinament în romanul de dragoste

Nu este inutil să încep acest comentariu cu o serie de date, într-o cronologie care conduce la dinamismul epocii noastre: 11 august 2021 este data când autoarea a terminat romanul, 5 nov. 2021 este data dedicației – *Doamnei Gabriela Banu și domnului Aureliu Goci, cu drag și domnului Aureliu Goci, cu drag și considerație* –. 9.XI.2021 este data când mi-a adus-o poșta și aceeași dată, la orele 13,30 – momentul în care am început să citesc cartea și n-am mai lăsat-o din mână până la final, cucerit de cursivitatea lecturii și polyvalența semnificațiilor. De aici înainte trebuie să vorbim despre timpul care se diluează, capătă dimensiuni comparabile cu viteza existenței noastre și este absorbit de universul imaginar.

Autoarea are o substanțială experiență literară – publicând mai întâi în reviste, apoi, în 2018, îi apare prima parte a romanului „Am fost sau nu?”. Volumul al doilea vede lumina tiparului împreună cu o avalanșă de alte cărți, scrise toate între 2018-2021: „Am fost sau nu?” vol. II, „Nora din suflet”, „Elegii din caietul albastru” – poezii, „Ea era o floare” – povestire – „Imagini dintr-o clepsidră” – proză scurtă, „Teo, Dora și Teodora” – roman.

Narațiunea de față este o pendulare între cosmic și psihologic, dezvăluind legăturile dintre luna plină și destinul frânt al unor personaje în noaptea marelui cutremur din 1977. Este o carte tristă, am

putea spune, cu astrul nopții care mai mult învăluie decât luminează, mai mult ascunde decât revelează, iar viața oamenilor se află sub imperiul ciclului universal. Personajul feminin, Maira trăiește grozăvia cutremurului amplificată de pierderea celei mai iubite ființe, Bogdan. După acest moment, ea își pierde mințile, involuează, trăiește în amintire și în trecut, trece prin mâinile medicilor psihiatri care îi refac parțial echilibrul, dar numai întâlnirea cu poetul Valentin Dima o readuce cu adevărat în lumea echilibrată și o scoate de sub teroarea lunii roșietice care i-a răpit-o parte din viață.

Autoarea povestește alert, cu minuțiozitate dinamică și alternează frecvent diversele ramificații ale acțiunii, modificând cu rafinament evoluțiile narative ale personajelor. În plus, se dovedește a fi un observator al imediațiilor – vezi zguduitorale descrieri ale orașului după trașicul cutremur. Portretelele protagoniștilor tin de tipologia tradițională, însă ele sunt particularizate și nuanțate în raport cu evoluția acțiunii.

Remarcabilă este „defilarea” personajelor din Pavilionul VI Femei, paciente cu mintea afectată, cu un suflăt chinuit la fel ca Maira, care apar, fiecare, cu povestea ei. În ceea ce privește natura, autoarea o percepe și descrie nuanțat, acordându-i semnificații personale, cum este de pildă marea la Tuzla, unde s-a dus

împreună cu iubitul ei Bogdan, înainte de tragedie. Iată cum și-o amintește, pe patul de spital: „Căsuța de la Tuzla, pierdută în frunzișul pomilor, era printre ultimele de la marginea satului. Dincolo de drumeagul din fața ei, ascunzând țărnul, se întindea cât cuprindea cu ochii un lan imens de grâu copt amestecat cu puzderie de maci adînd în briza răcoroasă a dimineții. Marea se auzea spărgându-și valurile undeva jos, în spatele malului înalt care ținea satul deasupra (...) Bogdan o privea fericit că o adusesse cu el acolo, că erau împreună și că o iubea. (...) Se apropiase de ea, îi dădu rînd pe rînd la o parte bretelele rochiei albe care, în cădere, i-o descoperi pe Maira în toată splendoarea ei parcă ireală. O luase în brațe ducînd-o în largul mării ca pe o ofrandă pentru acel moment...”) Pentru Maira, prima atingere a Mării, ca o îmbrățișare caldă, blîndă și iubitoare avea să însemne pentru todeauna Bogdan – ea, amîndoi – împreună.”

Vorbind despre tipologia personajelor se remarcă diversitatea și complexitatea caracterelor feminine, spre deosebire de bărbați, care sunt mai schematice, schițați mai ales profesional și nu stărnesc interesul pe care chipul Mairii de pildă, alături de celelalte paciente din Salonul „periculoaselor” îl suscită: „Intr-o noapte cu luna plină în care tot salonul... devenise o cușcă cu lupi în care fiecare urla de capul

ei. Aici se tratează femei distruse psihic, dar și un caz aparte: „E de ani buni aici, a făcut și pușcărie! E închisă politic, chiar a fost amania lui Dej!”

Am deslușit, pe parcursul lecturii, și câteva idei feministe și chiar inițiative adresate comunității „sexului frumos”, că „slab” nu mai este de mult...

Cursivitatea discursului și complexitatea universului narativ o recomandă pe d.na Gabriela Stanciu Pășărin ca pe o romancieră cu mari calități, care fac să pălească încercările lirice sau eseuiste, și aceste situate la cote bune. Prin exercițiul intens și metodic al scrisului d.s.a a ajuns la o maturitate înaltă care poate susține o diversitate a discursului narativ care pătrunde, succesiv, în diferite spații ale realului.

Putem spera că remarcabilele sale realizări actuale reprezintă o platformă pentru viitoare și virtuale creații narative de mare interes.

Oaspeți la Caligraf

La aniversară

Mihaela Aionesei

Trei poeme

Nu te grăbi...

Nu te grăbi să vii...
nu mi-am desăvârșit tristețea
din ochii cerbului am sorbit
înainte să-l atingă glonțul vânătorului
inima lui o simt în mine alergând
ca o potcoavă neastâmpărată de timp
din ochii păsării prinsă
în colții de lup am băut
urletul lui victorios scutură
pădurea de frunze.

O auzi? S-a mutat într-o gutuie
parfumul ei umple cărările pe unde au
umbalat urșii
le urmez cum un drumeț răticăit acul
busolei

o ploaie de vară strigă în urma mea
un balon cu iluzii verzi apărut ca din
senin
în miez de iarnă mă trece prin urechile
iadului

o lună rotundă și roșiatică
e gata să explodeze deasupra noastră
în plină secetă

de timp
de iubire
de atâția greieri câți au urcat și au rămas
să cânte stelelor serenade.

Îi auzi? Pentru tine înconjoară o dată
și încă o dată planeta
ca niște orbi care se tem să treacă
neînsoțiți strada
pentru tine o mare duioasă și calmă se
odihnește

la țărnul meu de om împăcat cu soarta
pentru tine soarele coboară direct în
ceașca
de cafea pe care o sorb în fiecare zi
la aceeași oră exactă
pentru tine gândurile stărnesc
o furtună de fluturi
în fântânile lumii
și n-o pot ascunde.

Nu te grăbi...
Mai am de împlănit un tăiș de coasă
și toate lucrurile prin care te respir
înainte să-ți scriu că te aștept
ca pe un domn
să vii.

Blamata cădere în doi

Octombrie trece prea iute
cu fructele
coapte-n calești.
Miroase a vin acrișor
și-a ispită.
Miroase a mere
de țară, domnești.

Pe coapsă-mi
nechează iar luna
fă-ți timp
mai des s-o privești.
Mai des lasă-ți
să lunece mâna.

Mai des cu un sărut
s-o sfințești.

Pierduți în al nopții
așternut
toamnei să-i
stîngem vâpaia.
Cu trupurile
desprinse de lut
să umplem
de Rai și odaia.

Sfințească-se iadul cu noi
cei care
îndurăm fericirea
fără să gustăm
pe îndelete
blamata cădere în doi.

Menuet

A plouat toată noaptea...
ploaia curge ca dintr-un ciur spart
și acum. Frigul mi-a intrat în oase
ca un șarpe obosit de prea mult drum.

A plouat toată noaptea...
plouă bezmetic și-acum.
Nu mai știu cine pe cine îngână
cine dă
cine ia
cine pe cine a prins
în menuetul nocturn.

*
Un suflut am găsit hoinărind
fără somn în pădurea
deasă. Să intru am vrut
și să-i rămân ca o mireasă
veșnică-n casă.

A plouat. Plouă nefiresc și acum.
Zorii dau peste lume năvală
nimeni nu știe toamna aceasta
a cui... Nimeni nu știe
zbaterea asta ce înseamnă.

Eu am rămas cu mâinile căzute
în poală. Tu încă mai cauți
printre atâtea picături un semn
fără să știi îți număr bătăile care
imi fac loc să intru la tine în piept.

*
Închide, mamă, fereastra!
Am găsit un suflut alb
din care nu vreau să mai plec.
Închide, mamă, fereastra!
se face de gheață cărarea
pe unde încă nu vreau să trec.

*
A plouat. Plouă nebunesc și acum.
Trece o coasă pe stradă
ispitind un alt om
un alt drum. Cum să trec?
Unde să fug?

Lasă-mă să-ți stau de veghe sub coastă
măcar pentru o taină
măcar pentru o toamnă
și-apoi împăcată
am să plec.

Georgeta Minodora

Resteman

Colinde

În dimineața ce-amiroase-a nea

Se răsucesc fuioare reci de vânt
În dimineața ce miroase-a nea –
Tărâmul meu – tăcere de mormânt,
Un cer senin, o margine de stea

Ce cade pe-un crâmpel de crepșezin
Când se ridică blândul Demiurg
Și-mbrățișează tufa de mălin
Cu doruri multe ce din muguri curg.

Lângă fântână, doar bătrânu-alun,
Sfînțit de-un cânt sprințar de pițigoi,
În care, vara, suflutu-mi adun
Și câte visuri împletim noi doi.

Ce liniște-i... Fuioare moi de fum
Țintesc spre-nalt scriind povești pe-azur.
Un car cu boi mai scârțăie pe drum
Și-i colb și piatră seacă primprejur...

Cațiva bătrâni sub muntele-nghețat
Își poartă pașii spre-nchinare, greu,
Acolo-și varsă lacrima-nfocată
Și mâna-și dau cu bunul Dumnezeu.

Mă contopesc încet cu-al lor frământ –
Le-aș da chiar un crâmpel din viața mea,
Ne bicuiesc rafale reci de vânt
În dimineața ce-amiroase-a nea...

Te aștept de Crăciun

Te aștept de Crăciun, hai, vino, colindă-
mi
Și lasă-mi sub brad trei mănunchiuri
de maci.
Din fulgii răzleți fă-mi velință și adă-mi
Veșminte de liniști, soptește-mă, taci...

Te aștept de Crăciun în templul cu nuferi
Scriind o iubire pe-oglinzi de cleștar.
De dor, de-tristare, de ger să nu suferi,
Căldura din suflut primi-vei în dar.

Viori de cristal cu arcușuri de iarbă
Respiră colinde în colțuri de stea,
Când crini degerați vor începe să fiarbă
În roiul de fluturi din inima mea.

Te aștept de Crăciun, hai, vino, colindă-
mi
Și pâinea credinței să crească în noi.
Te rupe de lumea-ți ciudată și strigă-mi:
*Am venit! De Crăciun, colindăm
amândoi!*

Colind de ger

M-ai colindat din nou, singurătate
(ce-ți place ție, de Crăciun, cu mine!),
Dar îți promis, la anul de vei bate
La ușa mea – și ți-ine minte bine

Surato, nu te voi primi, nu-mi pasă
De plânsu-ți prefăcut, mi-a fost de-ajuns!
La-ți de pe mine mâna și mă lasă,
Prea mult mi-ai fost aproape și-ai pătruns

În casa mea! Să fugi cât mai departe,
De-ți va fi dor, nebuno, (mie, nu!)
Ia-ți darurile toate, le împarte
În cele patru zări, sau... ia-le tu!

Împărăteasă-ntr-un tărâm de gheață,
Colindul tău de ger se face ger.
Porți sfidător un voal de vânt și ceață
Nu te mai vreau și scrie-voi pe cer

Doar cu puterea dragostei scrisoare
Părintelui Preabun, să mi te ia
Și să te pierzi în braie de ninoșoare,
Să nu mai fii singurătatea mea!

Făgăduieli de alb

Scriu frigurile frig pe întuneric
Și-ascut în gânduri muchii de condeie
În forfote de șoapte-abia scânteie
Doi ochi smintiți pe trupul lunii sferice.

Din sfeșnice curg lacrimi moi, de ceară,
Alunecând pe turburea mătasă.
Velințe reci tăceri de plumb îndeasă
Pe săni rotunzi zvâcnind a primăvară.

Bărfesc neliniști liniștea din floare
O păclă verde ninge dor pe ciuturi
Tu, Doamne,-acum viorie să scuturi
Să cânte psalmi pe umeri de fecioare.

Ninsori de fluturi rup din cer cu gura
Fiori de gheață cununați cu vântul.
Și-o liniște sădește-n noi Cuvântul
De parcă-ar scrie, iernile, Scriptura.

Făgăduieli de alb, încet prefiră
Fereastra părguită cu amurguri
(mai fumeză cenuși de maci sub ruguri)
Când mâini de ghiocei adorm pe liță.

Nostalgic

Un amurg înghețat la margini de zare,
O inimă strânsă-ntr-un pumn de visare,
O rugă de flori peste-oceanul de gheață
Și-o tăcere de sticlă tăcerea mă-nvață.

O imagine blândă pictată pe cer,
Descântec de raze, descântec de ger,
Vioară de chichiuri prin părul meu nins
Când focul pe vatra din mine-i aprins.

Se străduie frigul în frig să mă-ngroape,
Nu știe, sârmanul, cât sunt de aproape
De Cel ce mi-e sprjin și-n taină veghează
Când crucea m-apasă și spini sângerează.

Și vine iar noaptea, luceferii ard
Vor să biruie frigul și-al vieții hazard
Și mi-o trece calești înțesate de flori
Peste foile albe, mirese de zori
Răsfoind amintiri. Și tristeți, uneori...

Freamăt de veghe

O lună ciobită-mi zâmbește vicleană
Din nimbu-i de gheață împarte mirări
Se-ntrec dumnezeii tăcerii din strană
S-aprindă pe sănii-i de lut lumânări

Să-i fure mantia de frig ce-o răsfață
Să-i cânte luceferii vii în priviri
Să-i tremure mâna pe sceptorul de gheață
Să-i sângere-n palme aprinși trandafiri.

Să-i bléstem zeei la care se-nchină
Să-i murmure seva de muguri prin trup
Să-i plângă pe creștet ninsori de lumină
Să-i rupă tăcerea cu un urlet de lup.

Nebunei nu-i pasă, în freamăt de veghe
Adună-ale nopții albastre stihii –
Mătăsurile de gând îmbrăcate în zeghe
Ce murmură-ntruna: Ai murit sau învii?...

Meridiane literare

Galina Vieru

E ultima lună de toamnă...

Este artist plastic, poet, ilustrator de carte, membru titular al UAP Moldova. S-a născut la 23 mai 1983 în satul Puținei, raionul Orhei, Republica Moldova.

Între 2000 și 2005 a urmat UPS „Ion Creangă”, Chișinău, facultatea „Arte plastice și Design”, specialitatea „Arta decorativă”. În perioada 2005 - 2006 a continuat cu studii de masterat UPS „Ion Creangă”, specialitatea „Arte Plastice”.

A activat ca profesor de educație plastică, profesor de design și formare, lector la catedra „Design vestimentar” la Universitatea „Perspectiva INT”, Chișinău, șef servicii curriculare la Facultatea „Arte Plastice și Design”. În prezent, liber profesionist.

A participat la numeroase tabere de pictură în Republica Moldova, România, Serbia, Ucraina. Participă frecvent la expozițiile tematice organizate de UAP Moldova, la Bienala Internațională de Pictură, Muzeul Național de Artă Chișinău. A participat la expoziții internaționale în România, Grecia, Serbia, Franța, SUA.

În 2014, i-a apărut volumul de versuri „Miercurea toamnei”, volum pe care îl și ilustrează. Creațiile i-au fost răsplătite cu numeroase premii, între care: Marele premiu pentru pictură al Taberei Internaționale „Izvorul Tămăduirii”, jud. Neamț, România.

Printre bătaie de inimă

Te simt în vinul coborât din struguri,
Atât de fin...
Ca timbrul de pian,
Atât de gingaș, de suav, de dulce,
Ca pe-un parfum
Ce-n părul lui mă duce,
Ca pe-un apus
În care lăcrimam.

Te simt în pânzele ce vor pictate,
Între cuvinte
Care vor să scriu,
În plânsul frunzelor
De toamnă colorate
Ca niște șoapte
Înt-un alb pustiu.

Te simt prin vene lângă semafoare
E roșu-n toate,
Însă tu nu stai,
Lași urme pe cărări pierdute,
Scrisori albastre
Multe, cute
Și mir cules
Din cântece de nai.

Între duminici te citesc cu dor
Ca pe un manuscris
Semnat de mână,
Ca pe-un răvaș
Primit din cer
În plic de fulgi
Sau flori de măr,
Ca pe-un răspuns la rugăciuni
Ce viața le amână.

Icoana albastră

Rugăciuni se adună în paele vechi,
Ca în scoarțe de lână
Urzeli se cuprind,
Ținând lutul de mână
În zid să rămână...
Rochii albe de in și albastre mai noi
Ies din ocrul bătrân
Către cerul senin
Și se-aud doi părinți
Fosnind umbrele lor,
Așteptând ca să vin...
Varul casei de lut e atât de amar,
Anii lui, viața lor - o cicoare pe câmp,
Fir de grâu măcinat
Între pietre de vad...
Glasul lor îl aud, simt cum iese din zid
Sărutând ca un vânt
Ochii mei de pământ,
Cuprinzând ca un fum
Satul vechi și-acel drum
Unde aproape mereu,
Mă găsesc când nu sânt...

Cuprinde-mă...

E ultima lună de toamnă, iubite,
Prin geam trec iar creste de nori,
Argintii, cuminiți caravane
Plutesc pe drum de cocori.

Cuprinde-mă strâns, frunze zboară
Și plâng tot mai lin și mai greu,
Veșminte de aur se-mbracă-n rugină
Și se întorc la Dumnezeu.

Seri arămii în gânduri se-adună
Și ruguri pornesc, despre tine arzând,
E ultima lună de toamnă, iubite,
Noiembrie ninge scrisori pe pământ.

Acasă

Toamna, acasă, părinții se-adună,
Coboară din ceruri prin valuri de ceață,
Pășind printre frunze ce ard vin să spună
Cuvinte
trecute
din
viață...
Toamna, acasă, culorile lumii
Coboară din poale de pomi ce pictează
Cărările Lor sub cămășile Lunii...
Și-n dimineți
lăcrimează.
Toamna, acasă, parfumuri amare
Și stoguri de aur veghează-n grădini,
În ii cu albastru și galben de floare
Părinții
se-ntorc
din
lumină...

Și dacă poți...

Desprinde-mă de lume,
Atinge-mă de cer,
Frământă-mă cu lacrimi
Și flori de câmp uitate,
Descană-mă pe ierburi,
Pe mugurii de măr
Și uită-mă în toamna
Cu cețuri voalate.
Ca pe-o seminăță plină
Stropește-mă cu dor,
Fiindu-mi vară ochii
Cu taine de smarald
Și picură pe mine
Lungi zboruri de cocor,
Să cresc înspre lumina
Privirilor de jad...
Ascunde-mă în strune,
În clape de pian,
Între cuvinte care
Cuprind bucăți de viață

Și uită-mă acolo
Acum și an de an,
Pân' voi broda durerea
Ca firele de ață.
Pictează cu săruturi
Pe albul sânelui
Cărări ce duc spre tine,
Să nu te pot uita...
Și ține-mă în palme
La gura gândului,
Șoptind o nouă mantră
De poți, iubirea mea.

Tăceri de malahit

De după creste verzi de malahit
Răsar mătăsurii albe care zboară,
O salbă peste-albastru cer de vară,
Un nesfârșit poem de El șoptit.

...și te amesteci ca un fum de lemn
În cântul clopotelor - susur de izvoare,
Ce trec prin noi ca mirosul de floare,
Lăsând pe inimi semne lângă semn.
Privind al serilor de ceață decolteu
De printre munți, pășind prin neguri brune,
Ducând în palme cor de rugăciune,
În liniște, se-aude Dumnezeu.

Cămașă de lumină

Cămașă de lumină, chipul tău
Ca un portret al verii dănuiește,
Tot culegând duminici fir cu fir
Pe albe câmpuri fine le unește.

Bucăți de viață prinse în canva,
Ca promoroaca-n florile de toamnă,
Povești despre un neam de busuioac,
Legende plămădite între palme.

Sfînte mâini brodează nemuriri,
Copaci de viață-nmuguriți și răuri,
Atâtea lacrimi, doruri și trăiri,
Poeme scrise-n nesfârșite brăuri.

De s-a născut și a trăit un om,
De a iubit și a murit odată,
Cămășile rămân a povești
De soarta lui, pe ie încrustată.

Ca pe-o duminică te port, tu, zestrea mea,
Păstrezi în tine rugăciuni de floare,
Căldura mâinilor ce te-au brodat cu dor
Și mirosul din câmpul cu cicoare.

Cămașă de lumină, chipul tău
În casa mare stă ca o icoană
Pe care-a scris cu ață Dumnezeu
Și chinuite mâinile de mamă.

Prezentarea și selecția textelor:
Theo Șerbănescu

Revista revistelor

Scriitori și cronici

■ **Urmuz și Cei dintăi trăsnii.** În revista clujeană „Apostrof” (nr. 11/2021), sub titlul „Urmuz pentru conașeur”, Mirela Nagă comentază volumul lui Alexandru Vakulovski „Urmuz. Cei dintăi trăsnii”, un studiu monografic, care „merge pe urmele acestui autor ineluctabil, precursor al avangardismului la noi”, pe numele lui real Demetru Demetrescu-Buzău, fost judecător la Alexandria, în Teleorman, în anii 1914-1916, când a locuit la aceeași gazdă cu Mihail Cruceanu, care era profesor la gimnaziul din oraș. Comentatoarea îi reproșează biografului faptul că „Această viață romanțată a lui Urmuz e ilizibilă pentru un cititor care n-a parcurs temeinic paginile de istorie literară ce i-au fost consacrate scriitorului. Iar lectorul avizat înaintază prudent, detectivistic, nevoit să păndescă identitatea personajelor aduse laolaltă din epoci diferite și drapate sub o multitudine de pseudonime și hipocoristice.” Totuși, „E destul de transparent ce încearcă Alexandru Vakulovski să facă: vrea să scrie o biografie a lui Urmuz «urmuzianzând».” În plus, pe lângă cele câteva proze urmuziene inserate în carte, el adaugă și un „dosar de existență”: scrisori, procesul-verbal de constatare a decesului lui Urmuz și ecouri din presa vremii care înregistrau tragedia sfârșit. Iar dincolo de „aspectul general prolix al acestei biografii”, autorul ei „fertilizează fericit amintirile pline de haz ale lui G. Ciprian, din vremea liceului”. Pe de altă parte, însă, „bibliografia din final (solid alcătuită, [...]) trebuie nu doar consultată, ci parcursă cap-coadă înainte de a deschide *Cei dintăi trăsnii*.”

■ **Resentimente, reminiscențe, reverberații.** În revista „România literară” (nr. 46/2021), Daniel Cristea-Enache comentază recentul volum publicat de Corina Cristea, „3R: resentimente, reminiscențe, reverberații” (notăm: scriitoarea este născută la Roșiori de Vede, în Teleorman!). Volumul are „un titlu atât de puțin atractiv”, al cărui sumar „este unul foarte compozit, iar o logică a succesiunii textelor nu există”. De pildă, conține o lungă proză în engleză, „My friend, Si” (probabil traducerea volumului de povestiri „Prietenă mea, Si”, din 1969), apoi unele discuții în genul Wikipedia, unele părți ale volumului ilustrează suprarealismul sui-generis, editorial, adică în el găsești „aproape orice”, inclusiv (surpriză!) „niște scrisori trimise în 1955 de tânărul, pe atunci, Grigore Brâncuș unei foste eleve a lui de la Brașov, care pare a fi chiar Corina Cristea” (confirmăm: scriitoarea a copilărit la Brașov, unde tatăl său era magistrat, acolo urmând Școala elementară nr. 1 fete și Liceul corectiv nr. 1 fete, aici avându-l profesor pe viitorul lingvist și filolog), iar rezumatul unor poezii de Ilie Constantin, din 1972, sub titlul „Pentru Corina – Saja în loc de magnolii, orhidee și stele”, „intrigă”. Dar, cum conchide criticul, „poate că Varia a devenit Miscellanea”.

■ **Literatura română din postcomunism.** Într-o cronică din revista „Viața Românească” (nr. 11-12/2021), Ion Pop analizează, sub titlul „O lectură sociologică a literaturii române din postcomunism”, volumul lui Mihai Iovănel, „Istoria literaturii române contemporane” (2021), despre care spune că „E o apariție ce surprinde, oricum, într-un spațiu cultural în care nu se dădeau prea multe șanse de realizare unor astfel de lucrări.” Ea merge „pe urme evidente lovinesciene anunțate încă din titlu, deschisă spre sfera ideologicului”. Dintre aprecierile critice, o reținem mai întâi pe aceasta: „Aportul pozitiv al acestei *Istorii*... rămâne, evident, cel al inserării fenomenului literar în contextul socio-cultural, de idei, al epocii, din care pot fi asimilate în operă ecouri mai directe – mai curând mediate –, însă se știe că foarte adesea operele sunt și replici ce contrazic «realitatea imediată».” La care adăugăm o altă: „Pentru prima oară se regăsește într-o istorie literară cadrul instituțional mai larg, diversificat, al epocii, cu edituri, publicații, uniuni de creatori, Academia Română, universitățile, sistemul premial... completându-se salutar golurile ori deficitice de situare sociologică a fenomenului literar.” O reținem și pe cea din final: „Cu mereu subliniate rezerve față de criteriul estetic în evaluarea operelor literare, pe care e totuși nevoit să-l accepte în multe din analizele sale, Mihai Iovănel oferă mai curând o cercetare de sociologie literară, de marcat accent ideologic, partizan, de un «progressism» de pus în ghilimele, îndecajuns de incomod pentru un demers în care istoricul și criticul literar ar fi trebuit să se regăsească la fiecare pagină într-o deplină solidaritate.”

E. St. Caligraf

Meridiane literare

Forugh-e Farrokhzad (Iran)

Trandafirul

Trandafir
Trandafir
Trandafir

Pe brațe m-a dus în grădina cu trandafiri roșii
în pletele mele speriate a prins un trandafir roșu
și am făcut dragoste
pe frunzele tuturor trandafirilor.

Ei, voi porumbei împietriți
ei, voi copaci lipsiți de inocența disperării,
ei, voi ferestre oarbe!

În inima mea, în adâncul pântecului meu
începe să crească un trandafir,
trandafir roșu,
roșu –
ca un stindard
al renașterii!

Ah, sunt gravidă
ah, sunt gravidă,
gravidă!

Zidul

În trecerea grăbită a clipelor reci
ochii tăi sălbatici în tăcerea lor
clădesc în juru-mi zidul.

Fug de tine în lipsa de țintă a drumurilor
să văd câmpul prin pulberea razelor de lună
să-mi scald trupul în răcoarea izvoarelor îndepărtate
să alunec pe panta potecilor luminii
în ceață colorată a dimineților de vară
să-mi umplu poala cu lăcrămioare de câmp
și din podul colibei unui țăran să ascult cântatul cocoșilor.

Fug de tine pe pieptul câmpiei
să simt cum strivesc iarba
să sorb roua rece de pe frunze.

Fug de tine pe un țărâm părăsit
de pe stâncile pierdute într-un nor mohorât
să pot privi dansul amețitor al furtunilor marine.

Într-un apus îndepărtat,
ca porumbei sălbatici iau sub aripă
câmpiile, munții, cerurile.
Vreau să ascult de sub trunchiurile uscate
cântecul vesel al păsărilor de câmpie.

Fug de tine ca astfel să inaugurez
drumul spre orașul dorințelor
și în oraș
lacățul greu, aurit, al seraiului viselor să-l descui.

Dar ochii tăi cu strigatul lor tăcut
potecile din ochii mei în strune le preschimbă
și în întunecimea tăinuitoare
clădesc în juru-mi zidul.

Apoi într-o zi
fug de magia privirii îndoielnice
mă răspândesc ca fumul florii colorate a viselor
mă ascund în valurile pletelor zefirului nopții
și până la țărâmul soarelui mă duc.

Într-o lume adormită în liniștea veșnică
încet alunec în patul unui nor auriu,
degete de lumină cuprind jucăușe cerul
pe o veselă melodie.

De acolo, voioasă și liberă,
îmi leg privirea de o lume în care ochii tăi, magie,
își ferece potecile de strunele din ochii mei,
îmi leg privirea de o lume în care ochii tăi, magie,
în întunecimea tăinuitoare
clădesc în juru-mi zidul.

Întrebare

Bună ziua, peștilor... Bună ziua, peștilor!
Salut, roșilor, verzilor și aurilor!
Spuneți-mi, auzit-ați vreodată în încăperea voastră de cristal
rece ca ochiul morților,
închisă și goală ca sfârșitul nopților orașului,
auzit-ați vreodată cântecul năului?

Cântecul venit din țărâmul înțepit al fricii și
singurătății
spre siguranța de cărămidă a dormitoarelor
spre tic-tacul liniștitor al ceasurilor
și spre esențele sticloase ale luminii,
spuneți-mi, vreodată l-ați auzit?

Și așa cum se apropie,
auzit-ați cum stelele încoronate din ceruri în țărâna
se prăbușesc,
auzit-ați cum inimile mici și jucăușe,
sub apăsarea dorinței de a plânge, plesnesc?

Ziduri de strață

Și din nou în noaptea tăcută
ca niște plante agățătoare se înalță
zidurile de strață, ziduri de graniță,
spre a păzi lanul dragostei mele.

Și din nou zgomotele murdare ale orașului
ca un banc de pești înnebuniți
din întunecimea țărâmului meu fug.

Și din nou ferestrele singure se deschid
ademenite de aromele rățăitoare.
Din nou în grădina adormită își schimbă pielea copacii
și țărâna cu milioane de pori
razele amețite de lună le absoarbe.

Vino mai aproape
vino și ascultă
bătăile tulburate ale dragostei
bătăile ce se răspândesc
ca tam-tamul negrilor
în murmurul de trib al trupurilor mele.

Eu simt
eu știu
care e clipa de rugăciune.

Iată, stelele, două câte două,
își împart culcușul.

Eu din ascunzătoarea nopții
Din sămânța a tot ce este zefir îmi încep adierea.
Din ascunzătoarea nopții,
cu pletele grele, nebunește
în brațele tale mă prăvălesc
și-ți dăruiesc florile ecuatoriale ale acestui tropic tânăr
și verde.

Vino cu mine
vino cu mine pe steaua aceea,
pe steaua aceea la mii și mii de ani depărtare
de țărâna de gheață și valorile absurde ale pământului,
acolo unde nimeni
nu-i speriat de lumină.

Eu pe insulele plutitoare respir,
eu
sunt căutarea părții ascunse a cerului,
a părții ferite de focarul de gânduri corupte.

Cu mine întoarce-te,
cu mine întoarce-te,
la începutul trupului,
la centrul aromă al unui embrion,
la clipa când din tine am fost creată
cu mine întoarce-te,
eu neterminată am rămas din tine.

Iată, porumbei
peste vârful sânilor mei
adie.

Iată, în coconii buzelor mele
fluturii sărutului pregătesc evadarea.

Iată,
altarul trupului meu
pentru rugăciunea dragostei e pregătit.

Întoarce-te cu mine.
Eu nu mai pot spune:
„te iubesc”,

acest „te iubesc” venit
din lumea lipsită de sens
și din lumea vechiturilor și repetițiilor.
Întoarce-te cu mine,
eu nu mai pot spune...

Lasă-mă, sub ocrotirea nopții, povara lunii s-o port,
să mă umplu
de picăturile mici ale ploii,
de necrecutele inimi,
de mulțimea copacilor nenăscuți
să mă umplu.
Poate că dragostea mea
leagăn pentru un alt Mesia va fi.

În mijlocul întunericului

În mijlocul întunericului
te-am chemat.
Liniște era și adierea nopții
unduiă perdeaua.
Pe cerul obosit
o stea ardea
o stea pleca
o stea murea.

Te-am strigat
te-am strigat.
Întreaga mea existență
ca o cană cu lapte
în mâini o țineam.
Privirea albastră a lunii
se lovea de geamuri.

Un cântec trist
ca fumul se înalță
din orașul greierilor,
ca fumul tremura
deasupra ferestrelor.
Întreaga noapte
între sâni mei
cineva din deznădejde
respira repede, repede;
cineva se ridica,
cineva te dorea,
dar mâinile sale reci
înapoi și le trăgea.

Întreaga noapte acolo
din crengile negre
a picurat tristețea.
Cineva se despărțea de sine,
cineva te voia,
aerul ca o ruină
peste el se prăbușea.

Micul meu copac
era îndrăgostit de vânt
de vântul fără lăcaș.
Dar unde-i casa vântului?
Unde-i casa vântului?

În românește de
Dan Verona și Vasile Sofinetti